

TARTU ÜLIKOOL
Humanitaarteaduste ja kunstide
valdkond
Uusima aja osakond

Karl Erik Õim

**Ameerika Ühendriikide välispoliitika Ladina-Ameerikas ja
Kuubas külma sõja ajal**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: prof. Eero Medijainen

Tartu 2018

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Ameerika Ühendriikide välispoliitika külma sõja ajal	5
1.1. Ameerika Ühendriikide välispoliitilised hoiakud	5
1.2. Ameerika Ühendriikide doktriinid ja lepped.....	8
1.3. Ameerika Ühendriikide välispoliitika Ladina-Ameerikas	11
1.4. Nõukogude Liit Ladina-Ameerikas.....	17
2. Ameerika Ühendriikide ja Kuuba suhted Fulgencio Batista ajal	19
2.1. Kuuba sattumine Ameerika Ühendriikide mõju alla ja Fulgencio Batista tõus	19
2.2. Kuuba presidendist diktaatoriks	21
2.3. Batista läheneb Ameerika Ühendriikidele.....	23
2.4. Ameerika Ühendriigid distantseeruvad Kuubast.....	27
Kokkuvõte	32
Summary	34
Kasutatud kirjandus.....	36
Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks.....	40

Sissejuhatus

Ladina-Ameerika riigid on Ameerika Ühendriikide jaoks olnud tähtsal kohal juba sealsete riikide iseseisvumisest alates. USA on proovinud sekkuda nende riikide sise- ja välisasjadesse ning üritanud mõjutada nende käekäiku. 20. sajandil täitis Ladina-Ameerika USA jaoks väga tähtsat rolli: seda ala oli vaja kontrolli all hoida, et takistada kommunismi levikut ja ühtlasi hoida USA mõjuvõimu läänepoolkeral. USA tõi oma sekkumise põhjusena välja Monroe doktriini, mis sätestas, et USA julgeolekut ohustatakse, kui mingi kolmas jõud sekkub Ladina-Ameerikas toimuvasse, mistõttu USA, kasutades seda õigustust, laiendas oma hegemooniat üle kogu läänepoolkera.

Antud uurimuse eesmärgiks on uurida USA välispoliitikat keskenduses seejuures Ladina-Ameerikale. Täpsemalt uurida, miks USA Ladina-Ameerika välis- ja sisepoliitikasse nii intensiivselt sekkus, kui suur üldiselt oli USA seos Ladina-Ameerikaga ja miks USA toetas teatud Ladina-Ameerika riike rohkem kui teisi. Sealjuures antakse täpsem kirjeldus USA ja Kuuba vahelisest välispoliitikast, kuna külma sõja alguses erinesid USA suhted Kuubaga suhetest teiste Ladina-Ameerika riikidega. Töö esimene pool annab lühiülevaate USA välispoliitilistest joontest nii laiemalt kui ka kitsamalt Ladina-Ameerika näitel. Lisaks kirjeldatakse USA poolt kasutatud motiive oma tõekspidamiste ja välispoliitika pealesurumiseks nimetatud aladel ning vaadeldakse, miks USA teatud riikidega koostööd tegi ja nii intensiivselt sekkus. Eraldi peatükina on välja toodud ka Nõukogude Liidu välispoliitika Ladina-Ameerikas, mis aitab paremini mõista USA käitumist ja teiste riikide poliitikatesse sekkumise õigustuste alust.

Töö teises pooles antakse ülevaade Kuubast kui käesoleva töö autori arvates ühest kõige põnevamast Ladina-Ameerika riigist, millel on märkimisväärne osa maailma ajaloo ja mis oli külma sõja ajal üks Ladina-Ameerika olulisematest riikidest. Kuuba juures keskendutakse peamiselt ajajärgule, mil võimul oli Fulgencio Batista. USA ja Kuuba said 1950. aastatel hästi läbi, saarel prooviti juurutada ameerikalikke tavasid, sealkohal ka ameerikalikku elustiili, läänelikku hoiakut ja kapitalismi kui majanduslikku korda. 1950. aastate lõpu poole toimunud järsud muutused, mis viisid USA-poolse toetuse lõppemiseni ja Kuuba kommunistide poolele liikumiseni. Kuuba oli enne kommunistide võimuletulekut toetanud USA-d näiteks Teises maailmasõjas ja lasi USA-l ning sealt pärit ärimeestel tegeleda oma pinnal majanduse ja

kaubandusega, rajada erinevaid ehitisi, tööstusi jne. USA toetas Kuubas kehtivat riigikorda 1950. aastatel tarnides sinna relvi ja muid kaupu ning importides sealt näiteks suhkrut jm toorainet. 1950. aastate lõpus jättis aga USA järsult Kuuba toetamise suuremalt osalt järele. Kuuba on vägagi huvitav riik ka seetõttu, et see on saar, mis asub 140 km kaugusel Floridast. Kuigi vaid 140 km kaugusel Floridast, kaotas USA 1950. aastate lõpus Kuuba üle kontrolli, mille järel sai saareriigist järgnevateks aastakümneteks USA jaoks vägagi problemaatiline kommunistlik riik. Töös antakse ülevaade USA eesmärkidest Kuubas, miks USA toetas Kuubat ning mille tõttu lõpetas järsult oma toetuse 1950. aastate lõpus, mis omakorda lõi soodsad tingimused kommunismi levikuks saarel.

Käesolevas uurimistöös on kasutatud ingliskeelseid materjale. Paljud allikad on ootuspäraselt hispaaniakeelsed, ingliskeelsete materjalide valik on lai ja erinevaid käsitlusi palju. USA ajaloolaste poolt antakse igal aastal oma ajaloo kohta välja erinevaid teoseid, küllaltki populaarsed on praegu Teise maailmasõja ja külma sõja teemad. Uuemate käsitluste kättesaamine on mõnevõrra raskendatud, kuna sinne valik on piiratud või pole digitaalselt veel avaldatud. Eelöeldu kitsendas käesoleva töö materjali valikut, mistõttu toetuti küll veidi vanematele, kuid samas mahukatele ja informatiivsetele väljaannetele.

1. Ameerika Ühendriikide välispoliitika külma sõja ajal

1.1. Ameerika Ühendriikide välispoliitilised hoiakud

USA sai pärast Teist maailmasõda Läänemaailma peamiseks jõuks. USA-l oli suur sõjaline võimekus ja selle elanikel aina süvenev ameerikalik elustiil, mistõttu prooviti seda USA mõistes ainuõiget elustiili ka mujale levitada. USA üritas oma kapitalistlikku majandust ja tehnoloogiat viia ka teistesse riikidesse, kuid selle mõjuala polnud täielik – USA ei saanud oma hegemooniat laiendada aladele, mida kontrollis NSVL. NSVL oli ohuks nn ameerikalikule maailmahoiakule, mistõttu oli USA-le oluline takistada NSVL-il mõjuvõimu saavutamist. Seetõttu oli USA välispoliitika tähtsaimaks eesmärgiks NSVL-i kontrolli all hoidmine, mistõttu toimus külma sõja ajal võitlus üldiselt kommunismi leviku vastu. (Nieto jt, 2007, lk 112).

Konflikt USA ja NSVL-i vahel algas pärast Teist maailmasõda, mil suhted NSVL-iga kiiresti halvenesid. USA lõpetas NSVL-iga koostöö tegemise, sellest sai USA vaenlane ja seetõttu toimusid ka suured muutused USA välispoliitikas. USA soov hoida jõudude tasakaalu motiveeris teda läbi viima erinevaid poliitikaid (P. C. Avey, 2012, lk 151). Külma sõja aegne USA välispoliitika oli suunatud peamiselt kommunismi kontrolli all hoidmisele, teisejärguliseks jäid inimõigused ja demokraatia, mille edendamine oli varasemalt üheks USA välispoliitikale iseloomulikuks jooneks. USA välisametnikud olid kindlad, et kommunismi leviku vastu võitlemine oli tähtis USA rahvuslikuks julgeolekuks, mistõttu oli see ka välispoliitika üks peamisi eesmärke. USA üheks välispoliitika korraldamise vormiks oli relvade eksport Kolmanda Maailma riikidesse, mis oli nii üheks USA mõjuvõimu kui ka toetuse näitajaks. USA poolt saadetud relvad olid mõeldud selleks, et nõrgestada vastaste strateegilisi positsioone tärneriikides, aidata võidelda mittesõbralike poliitiliste liikumistega ja kaitsta juba kehtivat riigirežiimi. USA tarnis relvi kõigile, kes olid tema mõistes sõbralikud, k.a mittedemokraatlikele riikidele, peaasi et nendel riikidel oleks selge kommunismivastane hoiak. USA tarnis relvi ka selleks, et ära hoida otsest sõjalist sekkumist, kuna parem oli saata relvi, kui riskida ameeriklaste eludega. Sellist lähenemist hakati praktiseerima eriti pärast Vietnami sõda, kus USA kaotused olid eriti suured. Paljud ameeriklased olid seevastu arvamusel, et demokraatia edendamine, kommunismivastatus ja rahvuslik julgeolek käivad käsikäes, mistõttu oli ka 1961. aastal vastu võetud välisabi seadusega (*Foreign Assistance Act*) sätestatud punkt, et USA ei paku välisabi riikidele, kus järjepidevalt rikutakse inimõigusi. Välisabi

andmise alla loeti näiteks majandusliku ja sõjalise abi andmist välisriikidele. (S. L. Blanton, 2005, lk 647-651)

Külma sõja aegne USA välispoliitika oli tugevasti mõjutatud ideoloogia poolt. Oma ideoloogiat järgides on USA proovinud muuta maailmas kehtivaid riigikordi. USA soov oli edendada liberaalseid demokraatlikke režiime ja liberaalset majanduslikku korda. Kuna NSVL kujutas endast suurt takistust USA ideoloogiale, sai NSVL-ist kiiresti USA vastane. USA ideoloogilisteks välispoliitilisteks joonteks oli näiteks kommunismi leviku kontrolli all hoidmine maailmas, liberaalse korra edendamine väljaspool NSVL-i, NSVL-i survestamine Ida-Euroopast tagasi tõmbuma ja lõpuks edendada Nõukogude korra kokku kukkumist NSVL-i siseselt. USA ideoloogiliseks kinnisideeks oli olla maailma juht ning levitada oma eluviisi ja hoiakut. USA ja NSVL-i ideoloogiate kokkupõrge oli üheks konflikti aluseks külma sõja aegses välispoliitikas. Ideoloogiate niivõrd suur erinevus oli ka üheks põhjuseks, miks konflikt USA ja NSVL-i vahel üldse aset leidis. Teiseks, millele USA välispoliitika rajanes, oli sõjaline ja majanduslik võimekus. USA ja ka teised riigid proovisid hoida jõudude tasakaalu maailmas, kuna võimekamad riigid võisid ohustada selle julgeolekut. Selleks et hoida jõudude tasakaalu, oli näiteks vajalik luua liite erinevate riikidega, mis jagasid samu huve ja omasid sarnast maailmavaadet. Seda USA ka tegi luues liite USA-sõbralike riikidega ja abistades neid pakkudes majanduslikku toetust. USA külma sõja aegse välispoliitika üheks tähtsaimaks ülesandeks oli takistada mingil riigil või riikide blokil saavutada ülekaalukat jõudu. (P. C. Avey, 2012, lk 153-158)

Teiste riikide poliitikatesse sekkumine oli USA külma sõja aegse välispoliitika üheks viisiks. Kommunismi ohu tõrjumise kõrval oli USA sekkumise põhjuseks erinevad majanduslikud soovid. Pärast Teist maailmasõda proovisid paljud USA poliitikud avada sellist rahvusvahelist kaubavahetus- ja investeerimisturгу, kus pearoll ja võim oleks olnud USA-l. Sõjaväelist hoiakut oli USA-l välispoliitikas vaja selleks, et hoida ja kontrollida teatud kindlaid investeeringuid. Majandus- ja julgeolekuküsimused olid külma sõja aegse USA välispoliitikaga väga tihedalt seotud. (Fordham, 1998, lk 360-362)

USA lähtus külma sõja ajal ühest oma kõige tähtsamast ülisalajasest programmist, milleks oli NSC-68. See oli 1950. aastal koostatud 58-leheküljeline programm, mis määras vajalikud eesmärgid USA riikliku julgeoleku jaoks. Selle autorid seadsid USA-le kõige suuremaks ohuallikaks NSVL-i. NSVL-is nähti suurt ohtu, kuna leiti, et liit hakkab lähiajal massiliselt relvastuma, mistõttu pidi USA samuti vastama sõjaväe ülesehitusega ja relvade arendamisega.

USA-st ja NSVL-ist oli saanud kaks maailma suurimat sõjalist jõudu pärast Teist maailmasõda. NSVL-is nähti ohtu kogu maailmale ning arvati, et konflikt USA ja NSVL-i vahel võis tulla lähiajal. NSC-68 sisaldas soovitavaid punkte, mida riik peaks tegema, näiteks pöörduma tagasi isolatsioonipoliitika juurde, minema sõtta, liikuma diplomaatilisi teid pidi, et leida ühine keel NSVL-iga või ehitada kiiresti üles poliitiline, majanduslik ja sõjaline jõud nn vabale maailmale. Viimane punkt kõlas USA-le kõige lootustandvamana, mis oleks suutnud tõrjuda NSVL-i agressiooni. Kui konflikt oleks pidanud kahe riigi vahel tekkima, siis selle punkti järgi toimetanult oleks USA-l pidanud olema jõudu, et kaitsta nii ennast kui teisi USA-le vajalikke riike. See määrus sätestas ka selle, kuidas USA oleks pidanud toimima ülejäänud nn vaba maailmaga ja määratles oma eesmärgiks luua USA-le sobilik poliitiline ja majanduslik kord olulistest riikides. Tänu nimetatud määrusele hakkas USA massiliselt oma sõjalist jõudu üles ehitama ja sätestas ka välispoliitika, mida USA külma sõja ajal arendas. (<https://history.state.gov/milestones/1945-1952/NSC68>)

Külma sõja ajal oli USA välispoliitikas levinud doominoteooria, mille kohaselt oldi arvamusel, et kui mingi riik satub kommunistide mõjuvõimu või kontrolli alla, siis järgnevad peagi tema naaberriigid kommunistlikku leeri (<http://www.u-s-history.com/pages/h1965.html>). Doominoteooria sai päevakohaseks teoriaks 1940. aastate lõpu poole. Üks kuulsamaid doominoteooriast tulenevaid olukordi oli USA poolt Prantsusmaa abistamine kommunistide vastu võitlemises 1950. aastatel Vietnami, kus USA võttis lõpuks kommunistide vastu võitlemise enda kanda. Doominoteooria juurdumist USA-s mõjutas eriti see, et tolleaegsed poliitikud mäletasid veel, kuidas 1930. aastate Euroopas läksid Hitleri nõudmisel riigid üksteise järel Natsi-Saksamaa kontrolli alla. 1940. aastatest kuni 1970. aastateni olid kõik USA presidendid mõjutatud doominoteooriast, mistõttu ka näiteks Kuubat ei oleks tohtinud lasta kommunistide mõjuvõimu alla sattuda (<http://alphahistory.com/coldwar/domino-theory/>). Seda teooriat rakendati ka Ladina-Ameerikas, kuid peamiselt oli see levinud sõjajärgses Euroopas ja Aasias. Kommunismi leviku kontrolli all hoidmine oli Trumani doktriini üheks aluspõhimõtteks. Trumani doktriin, Marshalli plaan, NATO ja ÜRO olid USA välispoliitika alustaladeks. USA sekkumised Koreas, Vietnami, Laoses, Kambodžas jt riikides olid kõik seotud kommunismi leviku kontrolli all hoidmise poliitikaga ja see oli omakorda seotud Trumani doktriiniga. (<http://www.u-s-history.com/pages/h1965.html>)

1.2. Ameerika Ühendriikide doktriinid ja lepped

USA on enne külma sõda, selle ajal ja pärast seda lähtunud mitmetest selle riigi välispoliitikat kujundanud doktriinidest. Doktriine kasutades on püütud mõjutada erinevaid riike, õigustada oma teguviise ja muudetud riigirežiime. Doktriine on oma iseloomult erinevaid. Osad olid välja antud kohe doktriinide nime all, kuid oli ka neid, millele eelnesid teatud põhimõtted või arusaamad, mida tagantjärele hakati doktriinideks nimetama. Üheks selliseks on Monroe doktriin, mis on ka üks kuulsamaid doktriine USA välispoliitikas. Monroe doktriin oli loodud USA president James Monroe ja tema sekretäri John Quincy Adamsi poolt ning see nägi ette eraldi mõjusfääre USA-le ja Euroopale, mittekoloniseerimise ja mittesekkumise poliitikat. Eelnimetatud doktriin aitas USA-l laiendada oma mõjuvõimu vastisesesivunud Ladina-Ameerika riikide üle hoides samal ajal eemal Euroopat. Monroe doktriin nägi ette, et Euroopa riigid ei tohi enam kunagi Ameerika riike koloniseerida ja läänepoolkera maad jäävad ainuüksi USA mõju alla. (<https://history.state.gov/milestones/1801-1829/monroe>)

1904. aastal andis Theodore Roosevelt välja Monroe doktriini lisa, mis sai tuntuks kui Roosevelt *Corollary*. See lisa andis USA-le õigustuse sekkuda, kui Ladina-Ameerika riigid ei saa ise oma riigi juhtimisega hakkama või kalduvad riigipoliitikas USA-le sobivalt teelt kõrvale. Praktikak rakendati seda peamiselt aga Kariibi mere saarte riikide peal. Kaks tähtsamat sündmust USA ja Ladina-Ameerika vahelisel välispoliitika ajamisel oli nn hea naabri poliitika Roosevelti valitsusajal ja *Alliance for Progress* Kennedy ajal (Connell-Smith, 1976, lk 138-139). Roosevelt üritas juba oma ametiajal parandada suhteid Kesk- ja Lõuna-Ameerikaga. Tema juhtimise all prooviti edendada pigem koostööd ja kaubandust kui pakkuda sõjalist abi, et hoida stabiilsust. 1934. aastal tühistas Roosevelt 1903. aastal Kuubaga sõlmitud lepingu (põhines *Platt Amendment*'il), mis andis USA-le õiguse sekkuda stabiilsuse ja iseseisvuse hoidmiseks. Roosevelti hea naabri poliitika proovis USA-d distantseerida varasematest poliitilistest sekkumistest, nagu Roosevelt *Corollary* jm sõjaväelised sekkumised 1910ndatel ja 1920ndatel aastatel. (<https://history.state.gov/milestones/1921-1936/good-neighbor>)

1900. aastate alguses oli kasutusel ka Roosevelti „suure nui“ poliitika (Nieto jt, 2007, lk 112). „Suure nui“ poliitika nägi ette, et USA-l on õigus valvata teisi läänepoolkera maid ja et nondel maadel pole õigust tekitada Ameerikale rahutuid olukordi. Kuigi Roosevelt pidas teiste Ameerika maadega diplomaatilisi läbirääkimisi, toetas teda alati sõjaväeline jõud, mida sai kasutada nii mõjutusvahendina kui karistuselemendina ehk nn „suure nuiana“. Roosevelt teadis,

et rahu hoidmiseks on vaja diplomaatiat ja läbirääkimisi, kuid ta oli kindel ka selles, et ilma sõjaväelise jõuta USA poliitika selja taga poleks võimalik USA huvisid ja julgeolekut teistes Ameerika maades tagada. Hiljem sai „suure nuiat“ poliitika suuremas osas välja vahetatud dollaridiplomaatiaga. Dollaridiplomaatia põhimõte seisnes selles, et USA pigem meelitas teisi riike endaga koostööd tegema, selle asemel, et kasutada ähvardusi lepingute rikkumise eest. USA pakkus koostöö tegemise eest erinevaid investeeringuid, majanduslikku abi, toiduabi ja kaubanduskokkuleppeid. Dollaridiplomaatia rakendamisel oli peamine karistus lepete rikkumise eest see, et lõpetati toetuste ja abi andmine, mida lepingut rikkunud riikidele enne pakuti (<https://legaldictionary.net/big-stick-diplomacy/>). Erinevaid doktriine aitasid täide viia USA Kongressi 1947. aastal vastu võetud Rahvusliku Julgeoleku Aktiga loodud CIA (*Central Intelligence Agency*) ja NSC (*National Security Council*). „Suure nuiat“ poliitikat rakendati näiteks külma sõja ajal eriti Kesk-Ameerikas Guatemalas, Nicaraguas ja Kariibi mere saartel, nagu Kuubas, kus prooviti kukutada Castro valitsust Sigade lahe dessandiga. (Nieto jt, 2007, lk 113-114)

USA kasutas erinevaid viise, et astuda vastu aina laienevale NSVL-i ülemvõimule. President Dwight D. Eisenhoweri ajal oli üheks USA välispoliitika eestvedajaks riigisekretär John Foster Dulles. Dulles oli rangelt kommunistmivastane ja tema jaoks oli maailm jagunenud kaheks: riigid, kes olid nn vaba maailma osas ja need, kes kuulusid kommunistlikku blokki. Dulles mainis oma 1954. aasta kõnes, et USA ei vasta NSVL-i provokatsioonidele ilmtingimata nendes kohtades, kus konflikt toimus, vaid seal, kus USA seda ise soovib. Kuna Dulles oli USA ülemvõimus niivõrd kindel, ähvardas ta Hiinat ja Põhja-Koread sellega, et kui kommunistlikud jõud ei sõlmi Korea vaherahu, on USA valmis kasutama oma tuumajõudu. (<https://history.state.gov/departmenthistory/short-history/eisenhower>)

Eisenhoweri ajal oli USA välispoliitika üheks tunnuseks isoleerimine. USA proovis sõlmida erinevaid lepinguid, liite ja korraldusi, et ümbritseda NSVL ja selle liitlased, k.a Hiina Rahvavabariik. Üheks korralduseks oli *Central Treaty Organization* (CENTO) ja *Southeast Asia Treaty Organization* (SEATO) ning erinevad lepped nt Jaapani ja Lõuna-Koreaga. (<https://history.state.gov/departmenthistory/short-history/eisenhower>). 1954. aastal USA, Prantsusmaa, Uus-Meremaa, Austraalia, Filipiinide, Tai ja Pakistani vahel loodud Kagu-Aasia Lepingu Organisatsiooni (SEATO) eesmärgiks oli ära hoida kommunismi levikut eelpoolmainitud piirkondades (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/lw/88315.htm>). Samuti oli 1950. aastatel USA huvitatud kommunistmivastase kaitse rajamisest Lähis-Itta. USA huviorbiiti sattusid Lähis-Ida riigid, mis jagasid piiri NSVL-iga. USA soovis panna need riigid

sõlmima liitu, mis ühendaks kõige lõunapoolsema Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (*North Atlantic Treaty Organization* ehk NATO) liikme Türgi ja kõige läänepoolsema Kagu-Aasia Lepingu Organisatsiooni (*Southeast Asia Treaty Organization* ehk SEATO) liikme Pakistaniga. Pakistan, Iraan ja Türgi sõlmisid USA mõjutustel lepingu, mis kandis nime *Central Treaty Organization* (CENTO). USA-st ei saanud kunagi CENTO liiget, kuid USA pakkus sellele organisatsioonile toimimiseks vajalikku abi. (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/lw/98683.htm>)

Aastatel 1945 kuni 1960 lõi USA liite paljude erinevate riikidega. Esimesed lepingud ja liidud sõlmiti Euroopa riikidega, mis olid segu majandusabist (Marshalli plaan) ja sõjalisest liidust (NATO). USA lõi sarnased liidud Jaapani, Austraalia, Uus-Meremaa ja Filipiinidega. Hiljem lisati juurde ka SEATO, Korea ja Taiwan. Lähis-Idas oli USA lepingutega seotud CENTO, kuhu kuulus Suurbritannia, Iraan, Pakistan ja Türgi. Lepingute eesmärgiks oli toetada riike, kes arvati olevat otseselt kommunismi poolt ohustatud. 1957. aastal tõi Eisenhower välja oma doktriini, mille kohaselt tuli abi anda Lähis-Ida riikidele ja kasutada USA vägesid, et kaitsta riike, mis küsisid abi agressiooni vastu võitlemiseks, hoidmaks eemale kommunismi. Lisaks oli doktriini lisatud punkt, millega USA sekkus ka nende riikide siseasjadesse, mille valitsus oli ebastabiilne pärast Briti ülemvõimu alt vabaks saamist. Seda punkti kasutades sekkus USA Liibanoni poliitikasse, mis ei olnud otseselt ohustatud kommunismi levikust, vaid USA muretses selle riigi stabiilsuse pärast. Ebastabiilsust ja muret USA-le põhjustas ka asjaolu, et 1950. aastate lõpus saavutas NSVL USA-ga võrdsuse tuumapommide arvus. Lisaks tekkis Aafrikasse ja Aiasiasse juurde palju uusi riike, mis suurendas Lääne ning Ida rivaalitsemist. (Hartley, 1971, lk 77-79)

Kennedy valitsusaja jooksul proovis USA oma välispoliitikas ära hoida NSVL-i püüet kehtestada oma mõjuvõim Aafrika ja Aasia uutes riikides. USA-l oli küllaltki lihtne neid oma võimu all hoida, kuna NSVL ei olnud veel suutnud välja arendada piisavalt mobiilseid üksusi, mis oleks olnud võimelised kiiresti sekkuma kaugete riikide siseasjadesse. Eelnevat arvesse võttes kardeti ikkagi NSVL-i suutlikkust sekkuda, mistõttu proovis USA sekkuda igasse väiksemassegi Kolmanda Maailma riiki, kus mingigi konflikt toimus. USA kasutas oma välispoliitikas sõjalist ja majanduslikku abi, kuid vajaduse korral sekkus ka oma sõjaväega ja kui riigi valitsus, mida USA aitas, tundus USA-le mittevajalik, vahetati sealne valitsus välja. USA sõjalise sekkumise poliitika on eriti tuntud Vietnami sõja ajal, kui USA proovis olla nn maailma politseinikuks. Selline teguviis ei oleks end aga pikemas perspektiivis ära tasunud,

kuna oleks nõudnud USA-lt massiliselt ressursse ja kapitali, mis oleks olnud väga kulukas ja koormav eelarvele ning majandusele (Hartley, 1971, lk 82-84).

1.3. Ameerika Ühendriikide välispoliitika Ladina-Ameerikas

Sõjaväeline jõud oli Ladina-Ameerikas tähtsal kohal, kus tihti tuli ette olukordi, mil riigikord sai kukutatud sama riigi sõjaväe poolt. Kindralid kasutasid oma alluvusse usaldatud vägesid, et ennast ise võimule aidata, samuti võis sekkuda riigijuhtimisse sõjavägi, et teatud poliitilist otsust mõjutada. Seega oli sõjavägi Ladina-Ameerikas erinevate eesmärkide saavutamise vahendiks. Osades Ladina-Ameerika riikides oli sõjaväeline kultuur niivõrd tugevalt juurdunud, et sõjaväes teenides oli võimalik teha head karjääri. Selliselt sõjaväele toetuvad riigid olid näiteks Paraguay diktaatori Francisco Solano López-i valitsus ja G.O.U (*United Officers' Group*) mõjusfääri all olev Argentiina. Samuti tulid sõjaväe abiga võimule Juan Vicente Gómez Venezuelas ja Anastasio Somoza Nicaraguas. Ladina-Ameerikas hirmutati tsiviilelanikke välisohuga, et nad tunneksid vajadust ühiskonda militariseerida, mille abil oleks saanud sõjavägi riigis võimu enda kätte. Seda taktikat rakendas näiteks Francisco Solano López Paraguais (McAlister, 1961, lk 341-344). Sellised ebastabiilsed ja kiiresti vahetuvad riigikorrad Ladina-Ameerikas olid USA kõrgendatud tähelepanu all ja seda eriti külma sõja ajal, kuna kommunistid võisid seda olukorda ära kasutada. Samas kasutas USA osade riikide puhul erinevaid taktikaid, et aidata võimule enda jaoks sobivat valitsust.

Üks suurimaid ohte USA jaoks külma sõja ajal oli mõne Ladina-Ameerika riigi muutumine kommunistlikuks riigiks. Monroe doktriinile apelleerides prooviti Ladina-Ameerikat võimalikult palju USA kontrolli all hoida, kuna oli näha, et valitsused vahetuvad seal kiiresti. Seetõttu oli vaja, et iga järgnev diktaator või valitsus, mis võimule tuli, oleks olnud nõus USA-ga koostööd tegema. Nii proovis USA hoida nende riikide üle tugevat haaret ja nende käekäiku mõjutada. USA ei saanud lubada ühegi riigi muutumist kommunistlikuks, mistõttu ei olnud Kuubaga juhtunud vea kordumine enam mõeldav. Kõige suurem Monroe doktriini proovile panek oli 1962. aasta Kuuba kriisi ajal. Monroe doktriini tõttu on suurimad USA sõjalised sekkumised Ameerika kontinendil toimunud Kariibi mere saartel ja Panama kanali piirkonnas. Need on alad, kus USA on tundnud kõige suuremat ohtu oma riigile. USA kartis, et NSVL võib just eelnimetatud alade üle kontrolli saada, sest sealsed valitsused võtsid USA mõistes vastu

pidevalt valesid otsuseid ega võtnud selget kommunismivastast hoiakut. (Connell-Smith, 1976, lk 137-138)

USA on varasemalt olnud seotud Ladina-Ameerikale väga tähtsate institutsioonide loomisega. Näitena võib tuua otsuse, mille kohaselt kohtuvad Ameerika riigid regulaarselt alates 1889. aastast, et luua ühiseid norme ja institutsioone. Kohtumiste eestvedajaks sai USA ja nendel kohtumistel arutati nii poliitika kui ka Ameerika riikidevahelise kaubanduse küsimuste üle. Liikumine nimetati hiljem ümber Panameerika Liiduks, millest tänapäeval on välja arenenud Ameerika Riikide Organisatsioon ehk OAS. Oluline erinevus Panameerika Liidu ja OAS-i vahel on see, et OAS-i juhtfiguuriks pole enam USA. Panameerika Liidu loomise ajast alates hakkasid toimuma konverentsid, kus arutati erinevate päevakajaliste teemade üle. Panameerika Liit lõi erinevaid institutsioone, nagu Panameerika Tervise Organisatsioon, õiguslikud institutsioonid jne. See oli väga tähtis ühendus, mis liitis paljusid Ameerika riike (http://www.oas.org/en/about/our_history.asp). Panameerika Liit pidas kokku üheksa konverentsi aastatel 1889 kuni 1948, et jõuda ühistele otsustele erinevates kaubanduslikes ja õiguslikes küsimustes, mis olid Ladina-Ameerikal ja USA-l ühised. Selles organisatsioonis lepidi kokku ka näiteks Rio pakti ehk TIAR-i (*The Inter-American Treaty of Reciprocal Assistance*) loomine. TIAR-i loomisega otsustati, et kui üht pakti kuuluvat riiki rünnatakse, siis käsitlevad kõik teised riigid seda rünnakuna enda vastu. See punkt oli tuntud kui poolkera kaitse doktriin. Konverentside eesmärgiks oli külma sõja ajal tugevdada riikide omavahelisi liite ja suhteid kommunisti leviku vastu võitlemiseks. (<http://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-29.html>)

Külma sõja süvenedes olid USA suhted Ladina-Ameerikaga enne Kennedy presidendiks saamist pidevalt halvenenud (<https://www.jfklibrary.org/JFK/JFK-in-History/Alliance-for-Progress.aspx>). USA pole kartnud riigipöörete toetamist, erinevate liikumiste saboteerimist ja diktaatorlike ning demokraatlike riigirežiimide toetamist seal, kus ajati taga oma huve. See on olnud pidev käitumisviis USA ja Ladina-Ameerika vahelistes suhetes, kus peamine rõhuasetus on olnud USA majanduslikul, poliitilisel, kultuurilisel ja sõjaväelisel ülemvõimul. See kõik tulenes USA nägemusest endast kui vabaduse ja demokraatia kaitsjast NSVL-i ohu vastu Läänes (Nieto jt, 2007, lk 112). USA president Eisenhower oli avalikult toetanud diktaatorlikke riigikordi Peruus, Paraguais ja Venezuelas ning Nixon oli nimetanud Batistat Kuuba Abraham Lincolniks. Kennedy soovis parandada suhteid Ladina-Ameerikaga läbi rahumeelsete tegevuste, mis oleks samuti pärssinud kommunistide tegevust. Kennedy käis välja idee laenata

20 miljardit dollarit (u 166 miljardit dollarit tänapäeval) Ladina-Ameerika riikidele, et edendada demokraatiat ja viia läbi sotsiaalseid reforme. See oli tolle aja suurimaks USA välisabi programmiks. Paljud Ladina-Ameerika poliitikud olid aga skeptilised USA motiivide suhtes, eriti pärast 1961. aasta Sigade lahe dessandi läbikukkumist ja 1962. aasta Kuuba kriisi, mistõttu neile tundus, et USA-l olid Ladina-Ameerikast erinevad huvid. (<https://www.jfklibrary.org/JFK/JFK-in-History/Alliance-for-Progress.aspx>)

Pärast Esimest maailmasõda, kui jõuvahekorrad maailmas vahetusid ja USA muutus Euroopa riikide jaoks võlgnikust võlausaldajaks, nägid USA ärimehed ja pankurid võimalust laiendada Ladina-Ameerikas oma huve. Sõjajärgsel ajal kadus Euroopa riikide soov Ladina-Ameerikas oma mõjuvõimu hoida, mis andis USA-le head tingimused oma mõjuvõimu selles regioonis suurendada. (Connell-Smith, 1976, lk 139-140)

Ladina-Ameerika riikidest on Brasiilia selline riik, mis on iseseisvumisest alates proovinud USA-ga koostööd teha. Kui Teise maailmasõja ajal oli Brasiilias võimul diktaator Getúlio Vargas, muutus riik USA-st küllaltki sõltuvaks. Pärast Teist maailmasõda proovis USA kehtestada kontrolli Ladina-Ameerika turgude ja toormaterjali üle ning USA sõjavägi üritas Ladina-Ameerikas saada endale baase (Connell-Smith, 1976, lk 146-147). Kuuba partisanide liikumine 1959. aastal andis uue tõuke Ladina-Ameerika natsionalistlikele liikumistele. Brasiilias hakkasid levima erinevad liikumised, mida inspireeris uus Kuuba režiim, mis hakkas vastu Washingtoni poliitikale. Selline radikaliseerumine polnud ainult Kuubas toimuva tagajärg, kuid paljud Brasiilia liikumise juhid vaatasid Kuubas toimuvat küllaltki positiivses valguses. (Green, 2003, lk 90-91)

USA sekkus külma sõja ajal Ladina-Ameerika riikide tegevusse vägagi aktiivselt. Kui 1970. aasta novembris tuli Tšiilis võimule Salvador Allende, kes oli esimene kommunistlike vaadetega riigipea Ladina-Ameerikas, andis Richard Nixon Henry Kissingerile käsu Allende võimult tõugata. Selleks aitas USA Allende-vastaseid poliitikuid, loodi sõjaväelisi liite, avaldati diplomaatiliselt survet jne. Pärast intensiivset eeltööd kukutati Allende valitsus 1973. aastal riigipöördega, millega tuli võimule USA-meelne kindral Pinochet. (Clayton L Thyne, 2010, lk 449)

USA õhutas Ladina-Ameerikas aktiivselt riigipöördekatseid nendes riikides, kus kehtiv riigivõim tundus USA jaoks olevat ebasoodne. USA aitas Ladina-Ameerika sõdureid riigipöörde jaoks välja treenida ja saatis neile relvi. Kõige kuulsamad näited USA õhutatud riigipöördekatsest on CIA toetatud Guatemala president Jacobo Árbenz Guzmáni kukutamine

1954. aastal, kui ta riigis olevaid maid ümber jagades kaldus oma mõttemaailmas kommunistide poole. Näiteks riigistati USA äriemeestele kuuluv *United Fruit Company*, mis oli ka üheks ajendiks, miks USA selles riigis toimuvasse sekkus. Et riiki destabiliseerida ja panna võimule mittekommunistlike vaadetega isikud, kasutas CIA majanduslikke meetmeid, mitteametlikku sõjaväge, psühholoogilisi ja diplomaatilisi mõjutusi. Selline USA-poolne eeltöö viiski lõpuks 1954. aastal toimunud riigipöördekseni, mille viis läbi kolonel Carlos Castillo. (Clayton L Thyne, 2010, lk 450-451)

United Fruit Company on Ladina-Ameerikas toimunud USA välispoliitika ilmestamisel küllaltki olulisel kohal. Kui Jacobo Arbenz oli saanud Guatemala presidendiks, järgis ta väga jäigalt natsionalismi põhimõtet ja kõik, mida ta soovis, oli see, et Guatemala rahvas ei elaks enam vaesuses. Guatemalas oli tollel ajal maanappus üheks suurimatest probleemidest. *United Fruit Company* hankis Guatemalasse tulles endale väga suurel hulgal maid, et saada istanduste jaoks pinda. See oli kahjulik põlluharijatele, kelle sissetulek sõltus ainult põllumajandussaadustest. Arbenz viis läbi reformi, millega võeti ära *United Fruit Company* maad ja anti need tagasi talumeestele. Selline käik ei olnud sobiv USA firmale ja nad alustasid propagandat, mida juhtis Edward Bernays. Propaganda põhimõtteks oli luua Guatemala presidendist kuvand kui kommunistlikust diktaatorist. 1953. aasta New York Times'i artiklis kirjeldati Guatemala presidenti kui kommunistide poolt mõjutatud riigijuhti, kelle eesmärgiks oli Guatemala USA firmadest puhastada. *United Fruit Company* manipuleeris meediaga jätmaks muljet, et Arbenz oli mõjutatud kommunistide poolt, selleks et saboteerida USA majanduslikku ülemvõimu Ladina-Ameerikas. USA-le ei jäänud selline käik märkamata, kuna kommunismi ja nende süüdistustesse suhtuti täie tõsidusega. CIA palkas erinevaid rühmitusi Hondurasest, et nad läheksid Guatemalasse ja alustaksid Arbenzi ning tema järgijate vastu sõda. Samuti veenis *United Fruit Company* tolleaegset USA presidenti Eisenhowerit ähvardama Arbenzi, kuna USA presidendil endal ja paljudel teistel kõrgetel USA ametnikel oli *United Fruit Company* aktsiaid. Selle kõige tagajärjel astus Arbenz tagasi. *United Fruit Company* soovis Guatemalast teha näite teistele riikidele, et nemad ei julgeks nimetatud firmale vastu astuda. *United Fruit Company* lasi CIA-l kinni maksta Guatemala sõjaväe, et nad laseksid Hondurase sõjaväelastel võita. Pärast võitu lasti Hondurase väejuhul Castillo Armasel saada Guatemala presidendiks ja temast sai näiline isik Guatemala eesotsas, kelle taga juhtis Guatemalat hoopis *United Fruit Company*. Armas andis USA puuviljafirmale tagasi kõik varem konfiskeeritud maad ja pakkus neile paremaid tingimusi Guatemala sadamate ja raudteede kasutamisel. *United Fruit Company* mõjutas peale seda sündmust veel pikalt Põhja- ja Ladina-

Ameerika meediat, et õigustada oma käitumist (Morey, 2014). Kui võimule tuli USA jaoks sobiv diktaator või valitsus, tunnustas USA valitsus kohe võimule tulnud riigikorda, mis välistas selle, et järgmine riigipööre oleks saanud kergelt toimuda. USA sõlmis liite riikidega, kus oli võimul neile sobiv riigipea, pakkus majanduslikku abi ja sõlmiti erinevaid diplomaatilisi ühendusi. (Clayton L Thyne, 2010, lk 452)

Külma sõja ajal võttis USA vastu otsuseid, mis tundusid parimad tagamaks oma riigi julgeoleku. Üheks oma julgeoleku tagamise meetmeks oli teistesse riikidesse relvade tarne kommunismi tõrjumise eesmärgil. Relvade eksport valitud maadesse näitas USA poliitilist toetust. USA eesmärk läbi relvade ekspordi oli tugevdada nende riikide sõjalist võimekust. See nõrgestas riigivastast tegevust, aitas alistada USA jaoks vaenulikke poliitilisi liikumisi ja kindlustas riigivõimu. Seetõttu tarnis USA nii demokraatlikesse kui ka mittedemokraatlikesse riikidesse relvi nii kaua, kuni nad olid selgelt kommunismi vastu. Relvade ekspordis nähti ka võimalust hoida ära otsesest USA sõjaväe sekkumist. Kuigi 1961. aastal sai USA-s vastu võetud otsus, mille kohaselt ei toetatud inimvaenulikke režiime, jätkas USA relvade tarnet riikidesse, kel oli NSVL-i vastane hoiak. See tulenes just asjaolust, et kuigi USA oli juba kaua aega toetanud demokraatiat ja ideoloogilisi väärtusi, tuli ohverdada osa tõekspidamistest oma riigi turvalisuse nimel. (Blanton, 2005, lk 648-649)

Ideoloogial oli tähtis roll USA välispoliitika kujundamisel Ladina-Ameerikas. Seda muutis aga revolutsioon Kuubas peale kommunistide võimuletulekut. Peale seda hakkas USA Ladina-Ameerika riikidele oma ideoloogiat aktiivselt peale suruma, et hoida ära järjekordne kommunistide võimuletulek (Bulmer-Thomas, Dunkerley, 1999, lk 33-34). Ladina-Ameerikas toimuvad muutused olid märkimisväärse tähtsusega USA-le, kuna USA oli sealsetel aladel oma mõjuvõimu kaotamas, mis omakorda kahjustas USA globaalset võimu maailmas. Laialdased majanduslikud ja sotsiaalsed probleemid Ladina-Ameerikas võisid panna nende riikide suhteid USA-ga muutuma, mis andis omakorda võimaluse NSVL-ile neid eelnimetatud riike ära kasutada. NSVL oli üles näidanud tõusvat suutlikkust ja tahet sellistest võimalustest kinni haarata, kuna NSVL-il oli vaja saada poliitilisi ja strateegilisi positsioone, et lõhestada USA mainet ja võimu. Üheks poliitilise muutuse tagajärjeks oli ka võimalik muutus riikide kuulumises erinevatesse organisatsioonidesse. Sellised nihked võisid kahjustada USA mainet ning poliitikaid. (Suchlicki, 1987, lk 35-36)

USA-l olid Ladina-Ameerikas kõrgendatud majanduslikud huvid, näiteks laenu, investeeringud ja kaubandus. Ladina-Ameerikast sai USA kogu nn vaba maailma jaoks

vajalikke ressursse ja USA heaolu oli suuresti seotud ka Ladina-Ameerikaga. Suurim oht USA majanduslikele huvidele oli Ladina-Ameerika riikide välisvõlgade tagasimaksete lõpetamine või investeeringute piiramine, mida toetas nii NSVL kui ka Kuuba. NSVL ja Kuuba olid arvamusel, et teisedki Ladina-Ameerika riigid peaksid lahti saama sõltuvusest USA-st, ainult sel juhul saaksid neist iseseisvad riigid. Kuigi Ladina-Ameerikas oli ebakindel seis, olid nad USA-st ka edaspidi sõltuvad: neil oli vaja USA tehnoloogiat, kapitali ja investeeringuid. NSVL polnud USA arust võimeline saama peamiseks investeeringute, tehnoloogia ja abi allikaks. (Suchlicki, 1987, lk 36-38)

USA peamine sõjaline eesmärk Ladina-Ameerikas oli ohu ärahoidmine. Teine eesmärk keskendus USA mereteedele ja ligipääsule Ladina-Ameerikas olevatele ressurssidele. USA suurimaks eesmärgiks oli takistada NSVL-il paigutada tuumarelvi või ükskõik millist relvasüsteemi läänepoolkerale. NSVL-i soov seda teha sai esimest korda teoks 1962. aastal. NSVL-i võimekus omada pidevat kohaolekut USA lähedal tulenes suuresti sellest, et Kuuba lubas NSVL-il sinna allveelaevabaase rajada. Teiste Kuubaga sarnaste riikide tõus oleks pakkunud veelgi soodsamaid võimalusi NSVL-ile Ladina-Ameerikas ja seda üritas USA oma välispoliitikaga ära hoida. Vadim Zagladin, kes oli NLKP Rahvusvaheliste Suhete Osakonna juhiks, hoiatas USA-d, et kui nemad paigutavad Euroopasse rakette, peab Moskva vastama samaga ja paigutama oma raketid sinna, kust need jõuavad USA-sse. USA välispoliitika järgi oli USA-l soov vahetada välja Nicaragua Sandinista riigikord ja panna võimule mittekommunistlik valitsus, mis oleks USA nõudmiste järgi toimunud. USA-le oleks läinud selliste NSVL-i sõbralike riikide kontrolli all hoidmine üsnagi kulukaks, kuna nad oleksid pidanud välja arendama igasuguseid kaitsesüsteeme. USA proovis anda endast kõik, et omada sõjalist ülemvõimu NSVL-i ees ja näidata ennast kui maailma võimsaimat riiki. (Suchlicki, 1987, lk 38-42)

Sekkumissoovi korral kasutas USA oma tegevuse õigustamiseks tavaliselt kommunismiohtu. USA-l oli üsnagi suur välispoliitiline mõjuvõim Ladina-Ameerika riikide üle ja nad viisid tihti läbi erinevaid missioone nendes maades, kas siis avalikult või salaja. CIA-l oli külma sõja ajal oluline ülesanne kas destabiliseerida riiki, mis oleks viinud lõpuks riigipöördeni, treenida välja sõjaväge, mis oleks USA-le kasulik olnud või osta ära valitsusi, mis oleksid tegutsesid USA soovide kohaselt. Siit nähtub, et võrreldes NSVL-iga oli USA mõjuvõim Ladina-Ameerika riikide üle võrdlemisi kõrge ja sealsed riigid väga suure jälgimise all. USA soovis tunda end läänepoolkeral võimalikult ohutult ja arendada oma vabaduse poliitikat, mistõttu ei saanud nad enam Kuubas toimunud sündmuste kordumist lubada.

1.4. Nõukogude Liit Ladina-Ameerikas

NSVL on püüdnud oma mõjuvõimu pidevalt laiendada. NSVL-i riigipead lootsid teha olulisi edusamme vähemarenenud riikides, kuid Ladina-Ameerikas oli NSVL-i poolt kommunismi arendamise tõenäosus küllaltki madal. NSVL nägi Ladina-Ameerikas peamiselt seda, kuidas USA mõjuvõim suuresti piiras kommunistide püüdeid sealsetel aladel. USA võimekuse üheks näiteks oli 1954. aastal korraldatud riigipööre Guatemalas, mis andis kommunistidele mõista, et USA ei lase kommunistlikel režiimidel Ladina-Ameerikas võimule tulla. Seda uskumust muutis aga Castro juhitud revolutsioon Batista vastu. Pärast Kuuba riigipööret veenis Castro NSVL-i selles, et Kuuba revolutsiooni saab viia ka väljapoole riigipiire. Kuid nende katsete korduvad ebaõnnestumised ja 1962. aasta Kuuba kriis tõestasid kommunistidele vastupidist. NSVL pidi väga hoolikalt valima, millise riigiga ennast siduda, kuna kommunismi laiendamine Ladina-Ameerikas oleks kulutanud palju ressursse ja kapitali. (Dinerstein, 1967, lk 80-81)

NSVL uskus, et USA proovis rangelt kontrollida kõike Ladina-Ameerikas toimuvat ja seda tõestaski 1954. aastal USA korraldatud Arbenzi vastane riigipööre. NSVL oli äärmiselt skeptiline isegi Kuubas toimunud riigipöörde suhtes, kuna iga hetk võidi sõlmida USA-ga rahu või võis toimuda sõjaline sekkumine. Sigade lahe dessandi ebaõnnestumine andis NSVL-ile uuesti idee proovida edendada kommunismi Ladina-Ameerikas. Pärast 1962. aasta Kuuba kriisi pettusid nii NSVL kui Castro ja nad pidid oma ootusi Ladina-Ameerika suhtes vähendama. Kuuba sündmuste järel muutus USA poliitika veelgi jäigemaks, et välistada sarnase juhtumi kordumist (Dinerstein, 1967, lk 83-85). NSVL-i poliitika valikud Ladina-Ameerikas olid üsnagi ettevaatlikud. NSVL ei soovinud toetada neid liikumisi, mis oleksid neile maksma läinud suuri summasid või isegi saanud ohtlikuks sellega, et oleks tulnud sõda USA ja NSVL-i vahel. Moskva välispoliitika Ladina-Ameerikas oli üles ehitatud mõttega, et toetada neid liikumisi, millega oleks võimalik nõrgestada Ladina-Ameerika riikide sidemeid USA-ga või parimal juhul isegi isoleerida riik USA mõjuvõimust. NSVL toetas Ladina-Ameerikas ameeriklastele kuulunud firmade ja investeeringute riigistamist ja sotsiaalmajanduslike reformide tegemist, et nõrgestada USA toetatud turustruktuure ning Ladina-Ameerika riikide välispoliitikate ümberkujundamist, mis oleksid olnud USA-st rohkem eraldatud. NSVL toetas Ladina-Ameerikas erinevaid režiime, näiteks natsionalistlikku sõjaväelist huntat Peruus ja demokraatlikku riigikorda Argentiinas, kellelt NSVL ostis teravilja ning *New Jewel Movement*'i Grenadas ja Sandinista revolutsionääre Nicaraguas. (Suchlicki, 1987, lk 26-28)

NSVL-i mereväe tegevus Kariibi mere saarte ümbruses soovis anda USA-le märku oma kohalolekust. Alaline NSVL-i sõjaväe kohalolek võis õhnestada USA mainet, samal ajal tõstes ettekujutust NSVL-i sõjaväelisest jõust, millel seevastu oleks olnud negatiivne poliitiline mõju USA positsioonile ja mainekusele nii kohalikul kui rahvusvahelisel tasandil. Kui NSVL oleks otsinud tähtsamat rolli Ladina-Ameerika revolutsioonides, oleksid NSVL-i laevad saanud pakkuda toetust partisanidele. Lühiperspektiivis ei oleks NSVL-i tegevus suure tõenäosusega suutnud muuta jõudude vahekordi Ladina-Ameerikas. Nendel riikidel ei olnud suurt soovi asendada USA mõjuvõim NSVL-i omaga või lasta ennast kaasa tõmmata Lääne ja Ida konflikti lubades NSVL-i baasid oma territooriumile. Oli olemas tõenäosus, et sellele oleks USA tõsiselt vastanud, mis lõpuks oleks pannud NSVL-i sealsetelt aladelt välja tõmbuma. Peale suuremate sõjaväeliste suhete pole olnud NSVL-il mingit soovi asendada USA-d Ladina-Ameerika peamise kaubapartnerina. Ladina-Ameerika riigid enamasti ei soovinud NSVL-iga välispoliitikat ajada ja luua suhtlust ning majandusühendusi. Ladina-Ameerika polnud ka eriti innukas NSVL-i käest tehnikat ostma, kuna nende toodete kvaliteet ja varuosade kättesaadavus olid kaheldavad. NSVL nägi peamist võimalust, kuidas suurendada oma mõjuvõimu Ladina-Ameerika üle pakkudes neile väga soodsatel tingimustel abi, eriti kui ameeriklaste investeeringud Ladina-Ameerikas vähenesid. NSVL-i sõjavarustuse tarne Ladina-Ameerika riikidesse oli aga üsnagi piiratud. Ladina-Ameerika riigid eelistasid USA, Prantsuse, Saksa või Briti sõjatehnikat. Ainult Kuuba, Nicaragua ja Peruu said suurema koguse NSVL-i päritolu relvi. NSVL käitus selles osas väga ettevaatlikult, kuna suuremahuline sõjatehnika tarne võis neid viia vastakuti USA-ga. (Suchlicki, 1987, lk 29-30)

Ladina-Ameerika riikides oli kindlasti kommunismi oht olemas. NSVL otsis pidevalt võimalusi, kuidas oma mõjuvõimu suurendada, kuid ta ei arendanud seal kindlasti nii tõhusat poliitikat nagu arvas USA. NSVL küll proovis Ladina-Ameerikas toimuvate sündmuste arengusse sekkuda, kuid kindlasti mitte oma kontrolli kehtestada, kuna sel juhul oleks üsnagi agressiivselt sekkunud USA. NSVL ei soovinud astuda sõtta USA-ga, mistõttu valis NSVL oma liitlasi väga hoolikalt. Teine põhjus, miks NSVL Ladina-Ameerikas väga palju oma mõjuvõimu üles ei proovinud näidata, oli asjaolu, et kommunistliku riigi kehtestamine oleks nõudnud palju kapitali. Seda nägi NSVL Kuuba näitel, kuhu kanti suuri summasid, et hoida Kuubas kehtivat kommunistlikku korda. NSVL-il oli juba tol ajal probleeme kapitaliga, kuna aina süvenev võidurelvastumine nõudis suuri summasid. USA oli Ladina-Ameerika riikidega küll ettevaatlik, kuid reaalselt kommunismi oht seal nii suur ei olnud. USA kasutas kommunismi ohtu pigem selleks, et õigustada oma mõjuvõimu ja kontrolli sealsete alade üle.

2. Ameerika Ühendriikide ja Kuuba suhted Fulgencio Batista ajal

2.1. Kuuba sattumine Ameerika Ühendriikide mõju alla ja Fulgencio Batista tõus

USA alustas Kuuba demokraatiseerimist pärast 1898. aastat, kui USA väed said Hispaania vägede alistamise järel kontrolli Kuuba üle. USA ja Hispaania sõlmisid omavahel relvarahu, millega Kuuba loovutati USA-le. Kuigi USA ei annekteerinud Kuubat, sõlmiti leping, mis sai tuntuks kui *Teller Amendment*. Selle lepingu alusel ei annekteerinud USA Kuubat, kuid USA väed paigutati Kuubasse niikauaks, kuni saarel oleks saanud taastatud kord ja loodud hästi toimiv valitsus. Nende tingimuste täitmise järel oli USA nõus laskma Kuubal iseseisvuda (Schoultz, 2002, lk 399-400). USA ja Kuuba vaheliste suhete aluseks sai 1901. aastal sõlmitud *Platt Amendment*. Selle lepingu alusel lasi USA Kuubal 1902. aastal iseseisvuda ja viis oma väed sealt välja, kuid USA-le jäi alati võimalus Kuuba siseasjadesse sekkuda. Kuuba valitsus pidi *Platt Amendment*'i lisama oma põhiseadusesse koos punktiga, et kui nad käituvad USA vastaselt on USA-l õigus Kuuba okupeerida. (Capo-Rodriguez, 1923, lk 761-765)

Edaspidi toimusid Kuubas aeg-ajalt USA sekkumised, millega taastati kontroll riigis ja mõnikord moodustati ka uus Kuuba valitsus. USA sai Kuubas enda kontrolli alla Guantánamo, mis oli 20. sajandi alguses oluline tugipunkt, kust sai kontrollida Kariibi mere laevateid. See liisiti USA-le *Platt Amendment*'i alusel ja tagas võimaluse Kuuba riigiasjadesse kiirelt sekkuda. 20. sajandi alguses sekkus USA sõjavägi näiteks 1906., 1912. ja 1917. aastal (Crahan jt, 2016, lk 226). USA sekkumiste järel pandi Kuubat valitsema USA huvidega arvestav valitsus. Üheks selliseks oli Gerardo Machado valitsus. See sobis USA valitsusele, kuna Machado tagas riigis korra ja stabiilsuse. 1933. aasta majanduskriis nõrgestas aga oluliselt Machado valitsust ja viis USA valmisolekuni sekkuda vajadusel Kuubas. Seda takistas aga USA saadik Sumner Welles, kes lähtus tollel ajal kehtinud Roosevelti hea naabri poliitikast, mis nägi ette, et USA ei sekku oma sõjaväega Ladina-Ameerikas toimuvasse. Selle asemel toetas Welles hoopis USA meelset ja USA päritolu Céspedes'ist, kes lõpuks tuligi Kuubas 1933. aastal võimule. Céspedes oli küll USA-meelne, kuid tema valitsus oli nõrk, millest said aru ka Kuuba sõjaväe ohvitserid. Neidsamu ohvitseri juhtis Fulgencio Batista ja nad korraldasid samal aastal mässu, seades riigipeaks ülikooli professori Ramón Grau San Martíni (Schoultz, 2002, lk 408-410), kelle juhitud Kuuba Ajutine Revolutsiooniline Valitsus (*Provisional Revolutionary Government*) oli Kuubas küllaltki populaarne lubades ühtseid sotsiaalseid õigusi kõikidele klassidele. Kuigi

revolutsiooni juhid tahtsid Ameerika Ühendriikide tunnustust, uskusid nad, et nende valitsuse legitiimsuse jaoks piisas rahva poolehoiust, mis aitas neil ka võimule tõusta. Ajutine Valitsus andis autonoomia Havanna Ülikoolile, naised said õiguse hääletada, määrati kaheksatunnine tööpäev ja miinimumpalk suhkruroo lõikajatele. Esimest korda Kuuba ajaloos oli võimul valitsus, mis ei olnud poliitiliselt seotud USA ega Hispaaniaga (Whitney, 2000, lk 436-437). Roosevelt aga ei tunnustanud Grau valitsust, lasi saare ümbritseda sõjalaevadega ja saatis Wellesi Havannasse, et teha plaan Grau kukutamiseks. Grau kukutamise suhtes hakkas Welles Batistaga läbirääkimisi pidama, kuna tema jaoks oli Batista see, kes suudaks saarel hoida korda ja tagada head suhted USA-ga. (Schoultz, 2002, lk 408-410)

Pärast 1933. aasta revolutsiooni oli kõikidele poliitilistele gruppidele saanud selgeks, et riik peaks suunama ühiskonda, moderniseerimaks selle poliitilist ja majanduslikku ülesehitust (Whitney, 2000, lk 438-439). Revolutsioonijärgset Kuubat kontrollis sõjavägi. Levima hakkas korrupsioon ja tagasipöördumine varasema poliitilise korra juurde. Kuuba juhtimiseks valis Batista välja temale ustavad poliitikud, kes olid pärast Machado kukutamist võimu kaotanud ja nõus Batistale ustavad olema. See ei teinud lõppu aga korrupsioonile, vaid pigem süvendas seda ja rahulolematust valitsusega viis osade huvigruppide radikaliseerumiseni, näiteks pöörduti kommunistide ja fašistide poole (Hudson, 2002, lk 46-48). Paljud huvigrupid ja parteid polnud nõus aga otseselt Kommunistliku Parteiga koostööd tegema, mistõttu lõi see partei liidu Batistaga, kuigi varasemalt oli Batista Kommunistliku Partei keelustanud. Batistal ja Kommunistlikul Parteil oli oma projektide läbiviimiseks vaja liitlasi, mistõttu olid nad nõus koostööd tegema. Batistal oli vaja kiiresti üles ehitada poliitiline pinnas riigijuhtimise süsteemi muutmiseks. Kommunistlikul Parteil oli vaja liitlasti, kuna Kuuba oli heades suhetes Hispaaniaga, mistõttu ohustas parteid nende arvates fašism. 1938. aastal legaliseeris Batista Kommunistliku Partei täielikult (Whitney, 2000, lk 450-452). Osad Kuuba riigisüsteemiga rahuolematud grupid ühinesid Kuuba Revolutsioonilise Parteiga, keda tunti ka Autentsuse Partei (*Authentic Party*) nime all. Autentsuse Partei juhiks sai sel ajal Mehhikos eksiilis elav Grau. Partei nägi ette majanduslikku ja poliitilist natsionalismi, sotsiaalset õiglust ja kodanikuõigusi (Hudson, 2002, lk 46-48). Partei rahumeelne Batista opositsioonis olek ei toonud edu. Kuigi Kuubas oli aastatel 1935-1940 mitu mittesõjaväelise taustaga presidenti, oli selge, et Batista oli Kuuba tegelikult juhiks presidentide selja taga. Juba tol ajal oli selge, et Batista, kes juhtis koos USA-ga Kuuba sõjaväge, mõjutas tugevalt Kuuba poliitilist arengut. Batistast endast sai vabade valimistega Kuuba president 1940. aastal. Ta võttis vastu uue põhiseaduse, mis kuulutas poliitilist demokraatiat, linna- ja maatöölise õigusi, piiranguid

suhkruistanduste suurusele ja vajadust riigi sekkumise järele majanduses. Rahva toetuse saamiseks oli Batistal vaja koguda populaarsust. Uuesti võeti kasutusse Grau dekreet, mis sätestas kaheksatunnise tööpäeva, miinimumpalga, sotsiaalse kindlustatuse, pensioni, kompensatsiooni töölistele, raseduspuhkuse ja palgaga puhkuse. Eelöeldu võeti uuesti kasutusse, kuna sooviti saavutada majanduslikku tasakaalu pärast 35 aastat liigseid välisinvesteeringuid ja nõrka siseturgu. Batista oli välistööjõu vastu, mis tõstis tema populaarsust, kuna ta käskis maapiirkondades asuvates suhkruistandustes Haitilt, Jamaikalt jt riikidest pärit töölisi asendada Kuubast pärit tööjõuga, mis aitas tööpuudust mõnevõrra leevendada. See ei takistanud aga Kuuba poliitilise süsteemi muutumist. Kuuba Kommunistlik Partei oli täielikult Grau valitsuse vastu, mis süvendas riigis pingeid. (Whitney, 2000, lk 438-443)

1930. aastatel oli Kuubas tekkinud kolm suuremat jõudu. Üks neist oli Batista koos armeega, keda juhtisid talle ustavad ohvitserid. Batistast sai 1930. aastatel küllaltki populaarne ja mõjuvõimas isik oma rahvuslike ideede tõttu. Batista populaarsust kasvasid mitmed tegevused, nagu suhkruistanduste kaitsmine, kus ta eelistas kohalikku tööjõudu. Ta suurendas stabiilsust riigis ja lõi teisigi sotsiaalseid reforme. Tal olid head suhted USA-ga, tänu millele muudeti kehtetuks näiteks sinnamaani kehtinud *Platt Amendment*. Lisaks Batistale oli Kuubas teiseks suuremaks jõuks Autentsuse Partei, mis oli Batista peamiseks vastaseks pärast 1937. aastat. Autentsuse partei oli keskendunud kolmele probleemile: revolutsioonile, natsionalismile ja aususele, kuna riigis oli suureks probleemiks korrupsioon. Kolmas jõud oli Kommunistlik Partei, mis saavutas samuti küllaltki suure populaarsuse alates 1938. aastast, kui see lõi liidu Batistaga, mis aitas Batistal saada Kuuba presidendiks 1940. aasta valimistel ja ta jäi presidendiks kuni 1944. aastani. Kommunistlik Partei aitas sillutada Batista teed saamaks Kuuba diktaatoriks. (Kapcia, 2002, lk 301-304)

2.2. Kuuba presidendist diktaatoriks

Pärast 1944. aastat oli Batista eemaldunud Kuuba valitsemisest ja ta resideerus mõnda aega USA-s. Tal oli soov 1952. aasta valimistel uuesti Kuuba presidendiks kandideerida, kuid oli näha, et ta ei oleks suutnud neid valimisi võita. Batista pöördus Kuuba armee poole, kus tal oli veel liitlasi, kellega proovis sõlmida leppe. Tema seletuste kohaselt otsustas Kuuba revolutsiooniline hunta, et temast peaks saama riigipea ja talle peab omistatama täidesaatev

ning legislatiivne võim. Ta lubas Kuuba sõjaväele, et ta jääb riigipeaks senikauaks, kuni taastatakse kord ja rahu, peale mida annab võimu üle vabade valimiste võitjale. Kuuba sõjavägi oli nende tingimustega nõus ja toetas Batistat (Schoultz, 2002, lk 416). Kuuba riigipööre tuli USA-le mõnes mõttes üllatusena, mis käivitas kiiresti erinevad arengud (*Foreign Relations of the United States, 1952–1954, The American Republics, Volume IV*). Oma võimu kinnistamiseks vahetas Batista kohe välja paljud sõjaväeohvitserid temale ustavatega. Ta saatis Kuuba eelmise presidendi Carlos Prío toetajad eksiili või arreteeris nad ning seadis sisse ajutise kontrolli massimeedia üle. Prío otsis asüüli Mehhiko saatkonnas ning lahkus hiljem riigist (Hudson, 2002, lk 55-56). USA valitsus ei tunnustanud Kuuba uut valitsust rohkem kui kaks nädalat, kuna see ootas kinnitust kolmele probleemile: vabade valimiste uuesti toimumist, USA investorite sõbraliku kohtlemise lubadust ja ranget kommunismivastast suhtumist (Schoultz, 2002, lk 416). Kommunismi oht oli selgeks probleemiks USA-le, mida oli aru saada USA välisministeeriumi suhtlusest Kuubaga, kellega toimus aktiivne arutelu ohu üle. USA-l oli vaja kinnitust, et kommunistid ei saaks Kuubas võimule, mistõttu toimusid kiired arengud USA välispoliitikas. USA kartis Batista järjekordset lähenemist kommunistidele (Bowers, 1966, lk 548-552). USA välisministeerium esitas Batistale oma nõudmised kommunistide osas ja kuna Batistal ei olnud midagi kommunistide mittetolereerimise vastu, tunnustas USA valitsus 24. märtsil 1952 Batista režiimi. USA valitsusametnikud nägid Batistas isikut, kellel oli selgelt range hoiak kommunistide vastu ja see oli peamiseks tingimuseks, mida USA-l vaja oli. Batista lähenes USA-le ja hakkas kahe riigi vahel arendama tihedat koostööd. (Schoultz, 2002, lk 416)

Kuigi Batistal oli olemas nii USA valitsuse kui ka Kuuba äri-, töö- ja talupoegade gruppide toetus, ei suutnud ta saavutada Kuuba valitsuse toetust. Poliitiline kogukond Batista selja taga oli moodustatud kasutades hirmutamist või arvestades teatud inimeste kasulikkust ning see toetajaskond ei kestnud tavaliselt kaua. Batista poliitiline toetajaskond oli nüüd kitsam kui 1930. aastatel, millest andis märku paljud ohvitseride vandenõusepitsused kehtiva riigirežiimi vastu. Kuubas kehtestas Batista range tsensuuri, mis vaigistas kogu režiimivastase kriitika. Opositsioonijuhid kas vangistati või saadeti riigist välja. Tsensuuri kõrval suurendati riigis repressioone, kasvas rahulolematust, mis oli opositsiooni tõusu ajendiks. Paljud Autentsuse Partei liikmed ja suur hulk Kuuba poliitikuid olid rahumeelselt Batista opositsioonis ning lootsid rahumeelseid valimisi. Teine Autentsuse Partei fraktsioon läks seevastu põranda alla ja hakkas kavandama riigivastast tegevust. Üliõpilased olid aktiivsed riigirežiimi vastased. Batista režiimi esimesel kolmel aastal tegeles õpilaste opositsioon peamiselt rahutuste, demonstratsioonide ja protestidega. Väike fraktsioon Kuuba Rahvaparteist (ortodoksid, inglise

keeles *Orthodox*) propageeris vägivalda, kui õiget viisi Batista režiimi vastu võitlemiseks. Sellesse gruppi kuulus ka Fidel Castro. Kuuba äriühingute võimekus oli märkimisväärselt kasvanud 1940ndatel aastatel aset leidnud kiire majanduskasvu tõttu. Teine maailmasõda oli suhkrukasvatuse paljudel Euroopa ning Aasia aladel halvanud, mis andis Kuuba suhkrutööstusele võimaluse kiiresti areneda. Rahvusvahelise kaubanduse halvenemine sõja-aastatel andis Kuubale suurtes kogustes välisvaluutat, mis muidu oleks läinud põllumajandus- ja tööstuskaupade impordi peale. Kõik see kiirendas Kuuba majanduse mitmekesistumist. Kodumaine tootmine arenes ja loodi uusi tootmisalasid. Sellist olukorda kasutasid ära Kuuba ettevõtjad, kes hakkasid kiiresti hõivama tähtsaid positsioone saare majanduse arengus. Kuuba majandus kannatas struktuuriliste nõrkuste käes, mis välistas püsiva majanduskasvu. Majanduskasvu takistavateks peapõhjusteks olid suhkru ületootmine ja väliskaubanduse defitsiit, mistõttu oli suur ebakindlus ostja-pakkuja vahekorras, suur töö- ja tööliste puudus ning märkimisväärne ebavõrdsus maa- ja linnapiirkondade elustandardite vahel, mis suurendas oluliselt erinevate Batista-vastaste jõudude tõusu. (Hudson, 2002, lk 56-57)

2.3. Batista läheneb Ameerika Ühendriikidele

Aina suureneva rahulolematuse tõttu Kuubas otsis Batista poliitilise toetuse saamiseks ja oma võimu kindlustamiseks kohe peale riigipööret tunnustust USA-lt ja teistelt mittekommunistlikelt maadelt. Ta lubas austada kehtivaid finantsilisi kohustisi, lepinguid ja kaitsta ameeriklaste kinnisvara. Batista lasi USA-l teha Kuubasse otseseid investeeringuid, mida samuti kaitsti. Ta kinnitas koheselt ka seda, et austatakse USA ja Kuuba vahelist sõjaväelist kokkulepet, mis oli sõlmitud vaid mõned päevad enne riigipööret. Kuuba liikus aina rohkem USA poolele. USA Riigi Osakond (*State Department*) oli vastu sellele viisile, millega Batista võimule tõusis, kuid USA pidas kinni 1948. aasta *Organization of American States* (OAS) kohtumisest, milles otsustati rakendada mittesekkumise poliitikat. Mõned nädalad peale riigipööret muutis USA oma hoiakut Kuuba suhtes, kui nähti, et Batista ei ole kommunistlike vaadetega. Batista ei hakanud USA nõudmistele vastu ja tegi lahkeid pakkumisi, nagu see, et ta lubas mitte sekkuda USA Nikaro nikli kaevandusse, suhkrutootmise huvidesse, investeeringutesse ja rahvusvahelisse kaubandusse. Kuna Batista kindlustas USA huvid Kuubas, hakkasid USA ärimehed Batistaga kiiresti sidemeid looma. USA pankurid New Yorgist külastasid korduvalt Kuubat lootes selle diktaatoriga luua häid suhteid. Nad kutsusid

Batistat „*our man in Havana*“ ehk „meie mees Havanas“. Seevastu USA riigimehed olid Batistaga äriameestest ettevaatlikumad, kuna Batista oli varem olnud nõus kommunistidega koostööd tegema. Batista oli teadlik, et varasem kokkupuude kommunistidega võis panna USA Kuuba tunnustamise osas kõhkleva, mistõttu kinnitas ta USA-le, et seekord ta kommunistidel tegutseda ei lase ja nende kohalolekut saarel ei tolereeri. Batista ei andnud NSVL-i diplomaatidele diplomaatilisi õigusi, NSVL sulges oma Havanna saatkonna ja selle töötajad lahkusid Mehhikosse. 24. märtsil 1952 andis USA saadik Kuubas oma valitsusele teada, et tal on Batista suhtes kindlus olemas ja ütles, et USA valitsus võib Kuubat tunnustada. Batista käitus peale seda USA-ga äärmiselt sõbralikult ja mainis, et Kuuba teeb igavest koostööd USA-ga. USA firmad hakkasid Kuubasse investeerima suuri summasid. Näiteks Elliot Roosevelt, kes oli Franklin Delano Roosevelti poeg, investeeris Kuubas. Roosevelt mainis Kuuba ajakirjandusele, et USA äriamehed soovisid investeerida Kuubasse, kuna see annaks neile aimu, kui kasumlik on investeerida teistesse Lääne-Ameerika riikidesse, kuna Kuubas saaks turgu järele proovida. Paljud investorid, eriti need, kes olid huvitatud kinnisvarast ja turismist, läksid kiiresti Kuuba turule. (McGuigan, 2012, lk 95-99)

USA arvamuse kohaselt oli Batista valitsus võtnud selge kommunistivastase hoiaku ja oldi kindlad, et Kuuba annab pidevat tuge USA-le takistamaks kommunismi levikut teistesse maailma osadesse. Kuni 1958. aastani oli Kuuba peamiseks sissetulekuallikaks välisinvesteeringud. Kuubas oli USA jaoks sobilik majanduslik kord, mis tagas USA tööstusele vajalikud ressursid ning lõi soodsa olukorra kaupade ekspordiks ja investeeringuteks. Batista jagas USA piirkondlike ja ülemaailmsete eesmärkidega samu vaateid, mis lihtsustas Batista toetamist. Kuubasse toodi palju USA-s toodetud kaupu ja Kuuba ise andis USA-le täieliku ligipääsu riigis leiduvatele ressurssidele, et tagada rahvuslik julgeolek. USA-s paiknevad rahvusvahelised ettevõtted leidsid Kuubast ühe parima koha, kuhu oma raha paigutada. Seevastu USA ettevõtetega jaoks oli Kuuba tööliste organiseeritus suureks takistuseks tööstuse edendamisel. Seda probleemi arutati 1950. aasta Kuuba majandust käsitlevas Maailmapanga raportis, kus valitsusele anti soovitus distsiplineerida töölisi, et suurendada võimalusi välisinvesteeringuteks, milles nähti alust majanduskasvuks. USA äriamehed lootsid, et Batista võtaks paljusid Maailmapanga soovitusi kuulda. Kuuba tööstustes leiti, et Grau ja Prío valitsuste probleemideks olid tööliste streigid, mida Batista ajal hoiti kontrolli all. 1954. aastal pakkus Kuuba valitsus välja seaduse, millega jäeti alles tööliste streikimise õigus, kuid selle piire vähendati märkimisväärselt. USA kapitalistid leidsid selle seaduse olevat ideaalseks sammuks õiges suunas. Kuuba aeglase majanduskasvu taaselustamiseks andis Batista välja

dekreeidi, millega suurendada tööstuse välisinvesteeringuid. Selleks lubati pikaajalisi maksuerandeid, kergendati tööstusmasinate ja toorainete importi, vähendati tollimakse jne. (Morley, 1982, lk 144-147)

1950. aastate keskpaigas suurenes järk-järgult opositsioon Batista vastu. Enamik Kuuba poliitilisi parteisid loobus demokraatlikest protsessidest, kui Batista 1954. aasta valimistel tulemusi võltsis. Järgmisel aastal ajasid sõjavägi ja politsei laiali üliõpilaste meeleavalduse. Kuna kuubalased nägid muutusteks vähe alternatiive, haaras väike hulk režiimivastaseid inimesi, kelle seas oli kõige märkimisväärsemaks Fidel Castro, relvad. Castro jäi rahvale esmalt silma 1952. aastal, kui ta ründas Kuuba sõjaväebaasi. Ta lootis, et selline rünnak Batista režiimi vastu sütitab ülestõusu Kuubas, kuid see ebaõnnestus. Castro peaaegu 2000 järgijat tapeti ja Castro ise pandi kaheks aastaks vangi. Pärast seda alustas ta isoleeritud paikades partisanisõda Batista vastu rünnates erinevaid sõjaväe tugipunkte. Poliitiliselt oli Kuuba küllaltki stabiilne pärast seda, kui Batista 1934. aastal esimest korda võimule tuli. Washington toetas Batistat kui tugeva mõjuvõimuga isikut, kes pidi suutma saarel hoida nii korda kui USA huve. Kuid pärast 1952. aasta riigipööret hakkas Kuuba maine muutuma. USA-s oli Kuuba tuntud kui glamuurne puhkusepaik. Sinna rajati kasiinosid, ööklubisid ja arendati randu. Näiteks aitas USA-st pärinev kapital importida Havannasse rohkem Cadillac'e (USA-s valmistatud luksusauto mark) kui seal oli inimesi. USA organiseeritud kuritegevus oli samuti end saarele tugevalt sisse seadnud koos narkootikumide ja prostitutsiooniga. Majanduslikult oli Kuuba tol ajal Ladina-Ameerikas üheks kõige suurema sissetulekuga riikidest ühe inimese kohta. Reaalselt ei suutnud inimesed aga pikemaajaliselt, eriti maal, täiskohaga tööd leida. Paljud keskklassi kuubalased sõltusid oma elustiili hoidmiseks kallistest importkaupadest, mida USA-st toodi. (Binder, 2010)

Batista oli Kuubat valitsenud kahte moodi. Esimesel valitsusajal oli ta Kuuba rahvuslane, kes üritas riigis muutusi korda saata pärast 1930. aastate majanduskriisi. Kuuba ametiühingud ja kommunistlik partei võisid tema võimu all esimest korda legaalselt organiseeruda. Batista oli lähedane liitlane USA-le Teise maailmasõja ajal, pakkudes USA-le niklit ja suhkrut ning panustades Saksamaa-vastasesse tegevusse. Kuid pärast 1952. aastat oli Batista seevastu teistsugune riigipea. Koos oma lähikonnaga oli ta korrumppeerunud, proovides kasu lõigata kõigest, millest sai (Thomas, 1987, lk 170). Üheks selliseks näiteks oli Kuubas väga laialdaselt levinud hasartmängurlus. Kasiinod hakkasid levima 1920. aastatel seoses turismi kasvuga, kuid tõsise hoo said sisse alles 1950. aastatel. Batista kasutas koos USA päritolu maffiaga erinevaid Kuuba ressursse: panku, fonde jne, et ehitada hotelle, milles oleksid ka kasiinod, nt Riviera, Capri ja Havanna Hilton, mis kannab tänapäeval nime Havanna Libre. Kuuba juhid ja maffia

said raha, mis tuli kasiinodest, inimeste petmisest ja narkootikumide vedamisest. Kasiinode peamisteks küllastajateks olid USA turistid, kuna enamik kuubalasi ei saanud seda endale võimaldada. Enamik kuubalasi nägi kasiinodes selget märki Batista ja tema kaaskonna korrupsioonist, mistõttu need rüüstati kohe, kui Batista võimult taganes. Kuubas oli olemas ka oma riiklik loterii, millega seotud inimesed olid enamasti korrumpeerunud ja täitsid omaenda taskuid sealt tuleva rahaga. Riikliku loterii kõrvale tekkis ka seadusevastane loterii, mis oli peamiselt mõeldud vaesematele inimestele, kuna riikliku loterii piletid olid üsna kallid. Nii mõnedki USA maffiaperekonnad laienesid Kuubasse, et oma äri arendada ja pääseda FBI, IRS-i (USA maksuamet) jt USA agentuuride käest. (Farber, 2015)

1950. aastatel oli Kuubas järjest suurenev viha diktaatorliku korra vastu, aina suurenev korrupsioon, väga ühekülgne majandus, kõrge maapiirkondade vaesus ja töötuse tase. See kõik viis aina laienevale opositsiooni tõusule, millest kuulsaim oli Castro juhitud 26. juuli liikumine. 1953. aastal pidas Fidel Castro kõne, kus ta rääkis agraarreformi vajalikkusest, milles lubas väikeseid maalappe maata talupoegadele ja nõudis tööliste suuremaid palku. Castro kinnitas, et tema revolutsiooniline valitsus riigistab elektri- ja telefonimonopoli ning konfiskeerib vara nendelt, kes on selle riigilt varastanud (Farber, 2015). USA-s paiknevad firmad olid paigutanud Kuubasse suurel hulgal kapitali ja ressursse ning nendele oli tähtis, et Castro juhitud liikumine saaks summutatud. Investeeringute eesmärgiks oli edendada turismi - ehitati 28 uut hotelli ja motelli enam kui 60 miljoni dollari väärtuses (tänapäeval u 520 miljonit dollarit). Luksushotellidele, mis olid ehitatud USA rahade eest, anti Batista poolt 10-aastane maksuvabastus teenitavalt kasumilt. USA rahvusvahelised ettevõtted kasutasid saare seadusi enda kasuks ära. 1958. aasta septembris andis Batista välja dekreedid, mis muutis Kuuba täielikult sõltuvaks väliskapitalist, et vältida USA distantseerumist. Peaaegu kogu Batista valitsemise ajal tuli Kuubasse suurel hulgal USA päritolu kapitali. 1958. aasta esimestel kuudel kannatasid paljud USA firmad Kuubas suurte kahjude all, mis oli põhjustatud partisanide ja Kuuba sõjaväelaste vahel toimunud konfliktidest. Kuna tundus, et Batista väed saavad Castro omadest jagu, suurendasid osad USA firmad investeeringuid. Kommunismivastast militaarrežiimi vaadati USA valitsuse poolt hea pilguga, kuna see oli USA-ga küllaltki koostööaldis. See aitas oluliselt kaasa väliskaubandusele, mistõttu imporditi Kuubast väga palju tarbekaupu ja toorainet, nagu suhkur, nikkel, tubakas jne. USA välispoliitikud tegelesid igapäevaselt majanduslike huvide kaitsmisega Kuubas ja sealse aina süveneva korrupsiooniga. USA rahandusministeerium oli vägagi kriitiline režiimi rahanduspoliitika ja valitsuse võimetuse üle kontrollida inflatsiooni, samuti efektiivse maksusüsteemi puudumise üle. Järjest

suurenev konflikt partisanide ja diktaatorliku korra vahel, süvenev korrupsioon ja survestav poliitiline režiim pani USA poliitikud arutlema selle üle, et USA peaks distantseeruma Kuubas valitsevatest jõududest. 1957. aastaks oli Batista kaotanud suure hulga oma toetajaskonnast. Batista korra jõhkruks kodanike vastu, sõjaväe poolt kontrollitud riik ja rahvuslik liikumine tõstasid suuri probleeme ning küsimusi Washingtoni poliitikutele. Samuti oli Batista inimõiguste-vastane tegevus suureks ajendiks, mis pööras USA valitsuse arvamuse Batista vastu. (Morley, 1982, lk 149-158)

2.4. Ameerika Ühendriigid distantseeruvad Kuubast

USA poliitilist hoiakut Kuubas muutis järsult diktaatori-vastane liikumine, mis oli endaga kaasa haaranud erinevaid sotsiaalseid klasse. Sündmuste kulgu kiirendas asjaolu, et 1958. aasta suvel kukkus läbi Batista suur rünnak partisanide vastu. USA aimas ette, et Kuuba sõjavägi hakkab koost lagunema, mis ohustaks USA majanduslikke huve, kuna sealne sõjavägi esindas seadust ja korda. Ameeriklased nägid Kuuba sõjaväes üliolulist institutsiooni, millega sai edendada USA poliitilisi eesmärke. USA oli dilemma ees, kuna mitte keegi ei olnud enam Batista suhtes entusiastlik ja enamik USA poliitikutest sai aru, et ta oli ebapopulaarne ja tema valitsus on korrumpeerunud. Nüüd tuli teha valik, mis tunduks olevat kõige mõistlikum nii USA poliitikutele kui ka investoritele. 1958. aasta augustis saatis USA saatkond Kuubas USA Välisministeeriumile teate, milles arutati erinevate riigikorralduslike võimaluste üle. Üks viis nägi ette proovida Batistat võimult eemaldada ja seada võimule ajutine valitsus, mis kõige tõenäolisemalt oleks olnud võimeline hoidma riigis tulevikus seadust ja korda. Sellise teguviisi suurimaks tagasilöögiks oli küsimus, kui kaugele saab USA valitsuse vahetuse propageerimisel minna. Taoline viis oleks nõudnud otsest sekkumist valitsuse kukutamisse, eesmärgi saavutamise nägi samuti problemaatiline välja, mistõttu arvati selline teguviis liiga riskantseks. Teine võimalus, millega oli nõus ka Kuubas paiknev USA suursaadik Earl E. T. Smith, oli toetada Batista valitsust, kuni selleni, et Batista oleks olnud nõus USA tingimustega ja ei oleks andnud järele revolutsioonilisele opositsioonile (Morley, 1982, lk 163). Smith oli jõukas investeerimispankur ja tuntud avaliku elu tegelane. Ta toetas Batistat ning otsustas, et Castro oli kommunist (samal ajal proovisid teised USA ametnikud tulutult leida Castrost kommunismi märke). Smith uskus, et Castro on kommunist, kuna ta oli arvamusel, et kõik, kes on USA-vastased, on kommunistid. Smith oli vastu kõigile USA püüdlustele panna Batistat reforme

tegema ja uskus kuni lõpuni, et Batista suudab riigis kontrolli hoida (Carothers, 1994). USA ametnikud otsisid kiiresti lahendust küsimustele, kuidas ära hoida Batistat ohustav riigipöörde probleem ja mis juhtuks siis, kui Castro tuleks võimule. (42. *Memorandum From the Deputy Director of the Office of Middle American Affairs (Stewart) to the Deputy Assistant Secretary of State for Inter-American Affairs.*)

Batista ajal oli USA Kaitseministeerium andnud Kuubale sõjalist varustust ja relvi, mille väärtus oli rohkem kui 16 miljonit dollarit (ligi 135 miljonit dollarit tänapäeval) ning pakkus üle 500 Kuuba ohvitserile treeningut. USA sõjaväeametnikud ja CIA otsisid pidevalt sidemeid kõrgetel kohtadel olevate isikutega, kes olid seotud nii diktaatorliku korra kui ka sõjaväega. Batista valitsus nõudis aeg-ajalt USA-lt, et see müüks Kuubale veel relvi, millega saaks relvastada riigis kontrolli hoidmiseks kasutatavaid valitsusvägesid. USA relvad täitsid Kuubas kahte eesmärki: need tugevdasid võitlust kommunismi leviku vastu ja olid samal ajal tähtsad Batistale enda võimul hoidmiseks. Batista keeldus USA valitsuse nõuetest vähendada poliitilisi repressioone ja valitsuse korrupsiooni, mis olid eelkäijateks suurematele konfliktidele ning võimalikule revolutsioonile Castro juhitud partisanide poolt (Morley, 1982, lk 159-160). Batista polnud enam nõus USA-ga koostööd tegema, ta polnud nõus ka riigis vajalikke reforme läbi viima ja saboteeris 1958. aasta valimisi. USA soov oli nende valimistega seada võimule USA-meelne valitsus, kuid Castro toetajad olid juba liiga tugevad, Batista aga nõrk ja USA-le sobivat ühendust ei olnud moodustatud (Carothers, 1994). USA eesmärgiks oli ehitada tol ajal Kuubas kehtinud riigikorra asemel üles tõhusam ja vähem korrumppeerunud riik. Olukorra tegi USA-le eriti raskeks asjaolu, et Batista ei olnud nõus vabatahtlikult tagasi astuma. USA kartis, et Batista kangekaelsus võis viia sellise valitsuse moodustamiseni, mis oleks olnud USA-le äärmiselt ohtlik. (Morley, 1982, lk 161-164)

USA olukorra halvenemisele ja distantseerumisele aitasid kindlasti kaasa ka NSVL-i poliitikutud. NSVL-i välispoliitikat ajavate isikute ettekirjutuste järgi oli alates 1957. aastast teinud NSVL-i ajakirjandus ulatuslikku propagandatööd, et aidata kuubalastel kujundada ümber oma sise- ja välispoliitikat. See propagandatöö mõjutas Kuuba elanike arusaamu Batista riigikorrast ja rääkis tema röövellikust seotusest USA-ga. Rahva pahameel mõlema osas üha suurenes, millele aitas kaasa Batista kujutamine äärmiselt halvas valguses ja see, kuidas Batista sai Kuubas USA poolt toetatud riigipöördega võimule. USA mõjukust Kuubas kirjeldati kui USA monopolistide soovi hoida Kuuba üle kontrolli kasutades majanduslikke ja poliitilisi mõjutusi ning kuubalastele kinnitati, et kohalike elanike heaolu USA-d ei huvitanud. Batistat kirjeldati kui isikut, kes oli pandud valitsema USA poolt, et tagada ligipääs Kuuba valitsemisele ja hoida

Kuuba sõltuvuses USA-st. NSVL-i sooviks mainiti olevat aidata kuubalastel USA-st distantseeruda, et näidata teistele riikidele USA läbikukkumist oma välispoliitikas, mis oleks aidanud käivitada USA-s tuntud ja kardetud doominoteooriat. Tollel ajal oli NSVL-il veel valitsev maailmarevolutsiooni plaan, mistõttu otsiti igat võimalust korraldada teistes riikides revolutsioon, millega oleks tulnud võimule kommunistlik valitsus. (Boughton, 1974, lk 436-437)

1957. aasta kestel toimus Kuubas aina süvenev revolutsiooniline tegevus. NSVL-i välispoliitika Kuuba suhtes sai valmis 1958. aasta veebruaris ja nägi ette, et kui peaks toimuma revolutsioon, siis oleks võimalus ehitada kiiresti üles majanduslik läbikäimine Kuuba ja NSVL-i vahel. NSVL tegi Kuubas laialdast propagandatööd. Aina rohkem avaldasid ajakirjanikud Batista-vastaseid artikleid valitsuse seotusest USA-ga ja seda, kui halb see režiim oli. Aga NSVL-i ajakirjandus kiitis revolutsioonilist tegevust ja Castrot. Kuubalastele anti mõista, et revolutsioon on ainuõige samm ja selle toimumisest ei saa mööda pääseda. NSVL toetas ka teisi Kuubas toimuvaid liikumisi ja oli aina rohkem seotud seal toimuvate sündmustega. Kuubas tugevnes üha P.S.P (*Popular Socialist Party* ehk Populaarne Sotsialistlik Partei) tegevus. Inimestele lubati 1940. aasta põhiseaduse taastamist, demokraatia loomist, elamiskulude vähendamist, agraarreformi läbiviimist, mis oli ka üheks Castro liikumise populaarsuse aluseks, maksude vähendamist, võrdsete õiguste loomist kõigile jne. Nimetatud partei populaarsus suurenes samal ajal, kui Batista ja USA oma aina vähenes. (Boughton, 1974, lk 438-443)

Kaitset propaganda eest ja kontrolli Kuuba üle korraldas CIA. CIA tegevus oli Batista ajal Kuubas laialt levinud, luues kontakte ja suhteid kõrgemate ametnikega. CIA oli sel ajal seotud kõigi tähtsamate asutustega Kuubas, mille sekka kuulusid julgeolekujõud ja töölisliikumine, et luua USA-le kasulikke võrgustikke. CIA oli 1957.-1958. aastal valmis suurteks muutusteks Kuubas - nad nägid ette, et Batista valitsus võib kukkuda. CIA mängis kesksel rollil lahenduse leidmisel Kuuba probleemidele. Batistat prooviti veenda võimult vabatahtlikult tagasi astuma, kuid ta polnud nõus. CIA-le oli selge, et Castro tuleb lõpuks Havannasse, mistõttu oli üheks lahenduseks proovida Castrot koalitsiooni saada. (Morley, 1982, lk 167-168)

USA oli 1950. aastatel pakkunud Batista sõjaväele kaitseprogrammi raames treeningut ja relvi. Kuid kui Batista kasutas neid võitluseks Castro ja teiste oponentide vastu, pani USA Kuubale peale relvaembargo. USA salateenistus seevastu abistas jätkuvalt Kuuba Kaitseministeeriumit kommunistide vastases hoiakus. Castro liikumine näitas 1958. aastal väikest viisi ohumärke, et võidakse toetada kommuniste, kuid midagi selgemat polnud sel ajal veel teada. Näiteks Castro

vend Raul ja Ernesto Guevara (paremini tuntud kui Che Guevara) olid kommunistidega seotud (Thomas, 1987, lk 170-171). Kuigi USA oli Batista valitsusele 1958. aasta märtsis pannud peale embargo sõjaväeliste materjalidele ning relvadele, ei olnud mitte igasugune sõjaväeline abi keelatud. USA viis ikka veel läbi maa-, mere- ja õhuväe missioone ning tarnis Kuubale näiteks kommunikatsiooniks vajalikke vahendeid. Havannas paiknev USA saatkond säilitas suhtluse Batista sõjaväe juhtkonnaga, mis jälgis igat võimalikku Castro-vastast liikumist, millega oleks saanud konflikti tulemust USA kasuks muuta. USA poliitikud ei uskunud, et Batista oleks suutnud määrata oma järeltulija kindlal ja rahumeelsel viisil, mistõttu otsiti võimalusi sekkumiseks. (Morley, 1982, lk 165-166)

USA poliitika Kuubas 1958. aastal oli proovida panna Batistat võimust loobuma ja samas üritati Kuubas moodustada koalitsioonivalitsust, milles oleksid olnud mainekad Kuuba kodanikud. Castro üha kasvav edu pani Batistat mõistma, et võib-olla peaks ta USA soovitudele ikkagi tõsisemalt mõtlema, nii viisi saaks ta enamiku oma lähikonnast ja varandusest päästa. Castro oli tolleks ajaks juba väga edukas, mistõttu oli drastiliselt vähenenud tõenäosus alternatiivse valitsuse järele. 1958. aasta 31. detsembril peeti Pentagonis kohtumine, kus olid kõik osalised nõus, et Castro pole Kuuba jaoks õige inimene, kes võimule võiks tulla, kuid antud hetkel polnud tema võimuletuleku välistamiseks võimalik midagi paremat teha (Thomas, 1987, lk 171-172). Batista võim aina nõrgenes, sõjavägi läks järjest rahutumaks seoses süveneva kriisiga riigis ja Castro toetajaskond aina suurenes, mistõttu oli olukord riigis saavutanud juba kriitilise punkti ning iga hetk võis toimuda riigipööre. (*186. Memorandum of Discussion at the 391st Meeting of the National Security Council, Washington, December 18, 1958.*)

Aina suurenev Batista vastu suunatud tegevus andis talle märku, et kuigi pikalt ta enam võimul ei püsi ning 1. jaanuaril 1959 astus ta tagasi ja põgenes Kuubast. 1959. aasta aprillis kutsuti Castro USA-sse, kus ta esines suurele hulgale üliõpilastele. Kuigi Castro väitis, et ta oli kommunismi ja diktaatorliku korra vastu, olid USA valitsusametnikud kõhklevad tema hoiaku suhtes NSVL-i. Sellest hoolimata pidas CIA talle ettekande Nõukogude ohust ja samuti kohtus ta asepresident Nixoniga. 1959. aasta keskpaigaks polnud USA-l enam Castro suhtes kahtlusi: Castro nägi USA-d kui vaenlast. Tema valitsus hakkas Kuubas üle võtma USA kodanike omandis olevaid varasid ilma kompensatsiooni tasumata. Ta represseeris neid kuubalasi, kes olid tema vastu, pannes inimesi vangi või saates eksiili. Castro lähenes oma hoiakutes NSVL-ile, mis viis lõpuks kommunismi levikuni saarel (Binder, 2010). 1959. aasta maikuuks oli Castro Kuubas võimu enda kätte haaranud. Castro liit kommunistide ning NSVL-iga viis Kuubas teiste poliitiliste liikumiste lõpetamiseni ja tsensuuri kehtestamiseni. 1960. aastal võeti

Washingtonis vastu otsused, mis viisid 1961. aastal Sigade lahe dessandini. Kogu 1960. aasta jooksul seisis USA ja Kuuba vastakuti: USA-lt võeti valdused ja diplomaatilised suhted kahe riigi vahel katkestati. Ainuke koht, mis jäi USA võimu alla, ja seda senimaani, on Guantánamo Bay. (Thomas, 1987, lk 172)

Kokkuvõte

Ladina-Ameerika on USA ajaloos olnud märkimisväärsel kohal ja seda eriti külma sõja ajal. Sealseid sündmusi ei jälginud USA küll nii intensiivselt, kui näiteks Lääne-Euroopas toimuvaid, kuid USA jaoks ei olnud vastuvõetav kontrolli kaotamine mõne sealse riigi üle. Seetõttu prooviti neid riike kontrolli all hoida ja oma välispoliitikat arendada, et kindlustada kommunismi mittelevimist sealsetele aladele, kuna tegemist oli peaaegu USA koduõuega. Kommunismi levik oleks USA-le nende vaenlased liiga lähedale toonud ja sellest soovis USA igal juhul hoiduda. USA proovis oma välispoliitikaga saada kontrolli Ladina-Ameerika riikide, eriti nende üle, mis olid USA-le näiteks ressursside poolest tähtsamad, ja mõjutada neid. NSVL-i oht reeglina nii suur ei olnud, nagu arvati või räägiti, kuna selleks, et riigi üle kontrolli saada, kulub väga suurtes kogustes ressursse ja kapitali, mida NSVL polnud võimeline välja käima. Kuna Ladina-Ameerika riigid olid meelestatud hoidma pigem USA poole, proovisid kommunistid olla nende riikide osas ettevaatlikud, keda nad abistasid. USA tegutses kommunismi leviku tõkestamisel äärmise ettevaatlikkusega, mis omakorda mõjutas kogu nende külma sõja aegset välispoliitikat.

1950. aastate Kuuba oli USA jaoks oluliseks paigaks. Kuubas kehtiv Batista riigikord ja positiivne meelestatus USA suhtes löid soodsad võimalused USA valitsusele, et piirata kommunismi levikut ja ka USA kapitalistidele, et tegeleda saarel äritegevusega. USA elanikud leidsid Kuubas aga hea koha puhkuse veetmiseks. Batista kommunismivastane hoiak ning soov USA-ga koostööd teha viis kahe riigi vahelise liiduni – loodi nii majanduslikud kui sõjalised sidemed. USA importis Kuubast suhkrutoodangut jm toorainet, eksportis sinna aga nt sõiduautosid.

USA tegeles Batista sõjaväe kõrgematel positsioonidel olevate ohvitseride treenimisega, mida oli võimalik kasutada riigis korra hoidmiseks ja Castro 26. juuli liikumise vastu võitlemiseks. USA poolt treenitud sõjaväe olulisus seisnes ka selles, et sõjaväe abil oleks saanud takistada kommuniste juhul, kui need oleksid proovinud riigis kontrolli saada. Head suhted Kuubaga hakkasid halvenema pärast seda, kui Batista hakkas aina enam omaenda rikastumise ja võimul hoidmise peale mõtlema. Korrumppeerunud riigikord, üha süvenev vaesus ja klassidevaheline ebavõrdsus viisid rahulolematuse levimiseni riigis, mistõttu nägid paljud kuubalased lahendust Castro liikumises. Suhted USA-ga halvenesid veelgi Batista inimõiguste-vastaste kuritegude ja valimiste saboteerimise tõttu, mis viis lõppkokkuvõttes relvaembargo kehtestamiseni ning USA

distantseerumiseni. Vaatamata USA püüetele ei suudetud leida alternatiivi Batistale ja Castrole ning pärast Castro võimuletulekut katkestati sidemed USA-ga täielikult. Castro võttis omaks kommunistlikud vaated, Kuubast sai lähedane koostööpartner NSVL-ile ja suurenevad pinged USA ning Kuuba vahel viisid kahe riigi vahelise vastasseisuni.

Summary

UNIVERSITY OF TARTU

Karl Erik Õim

Supervisor: prof. Eero Medijainen

United States foreign policy in Latin-America and Cuba during the Cold War

Research paper

2018

The aim of the current research is to give an overview of U.S. foreign policy in Latin-America and Cuba, when it was ruled by a dictator Fulgencio Batista during the Cold War.

The first part of the paper gives basic overview of U.S foreign policy with other countries and adds slightly more detailed outlook of the foreign policy in Latin-America. The aim was to find out why the U.S. interrupted in Latin-America's foreign policy and why the U.S. offered to support some Latin-American countries. Current research also gives a short overview of the USSR foreign policy in Latin-America to understand the motives of why the U.S. interrupted many times and sometimes quite aggressively.

The second part of the paper gives an overview of foreign policies between U.S. and Cuba during the rule of an American-friendly dictator Fulgencio Batista. During the 1950s Cuba was an American ally, there were close ties between the two countries with a spreading American lifestyle in Cuba. U.S. businessmen were investing large sums of money in real estate and building hotels for U.S. tourists. U.S. also gave military support to Cuba by offering weapons and training for its soldiers. But by the end of 1950s U.S. support was decreasing, Batista was losing peoples' support and Castro's 26th of July movement was threatening the nation's stability. U.S. had to take quick decisions to keep the island under its control but when Batista stepped back from power in 1958, Castro seized control of the nation and made an alliance with the USSR. The objective of this research was to find out why the U.S. supported Batista and why it lost control over Cuba when the main goal of U.S. foreign policy was preventing the communist threat from spreading. U.S. learned from this mistake and the foreign policy in

Latin-America in the next decades tried to contain the communist threat by intervening quite often, sometimes using military power, in other countries' foreign and internal policies.

Keywords: U.S., Latin-America, foreign policy, Cuba, Batista, Cold War.

Kasutatud kirjandus

Allikad

186. Memorandum of Discussion at the 391st Meeting of the National Security Council, Washington, December 18, 1958. Office of the Historian.

<https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v06/d186>.

42. Memorandum From the Deputy Director of the Office of Middle American Affairs (Stewart) to the Deputy Assistant Secretary of State for Inter-American Affairs. Office of the Historian. <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v06/d42>.

Foreign Relations of the United States, 1952–1954, The American Republics, Volume IV. Office of the Historian. <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1952-54v04/d325>.

Kirjandus

Avey, P. C. (2012). *Confronting Soviet Power: U.S. Policy during the Early Cold War*. The MIT Press.

Blanton, S. L. (2005). *Foreign Policy in Transition? Human Rights, Democracy, and U.S. Arms Exports*. The International Studies Association.

Boughton, G. J. (1974). *Soviet-Cuban Relations, 1956-1960*. Cambridge University Press.

Bowers, E. R. (1966). *Hull, Russian Subversion in Cuba, and Recognition of the U.S.S.R.* Oxford University Press.

Bulmer-Thomas, Dunkerley. (1999). *The United States and Latin America*. David Rockefeller Center for Latin American Studies.

Capo-Rodriguez, P. (1923). *The Platt Amendment*. Cambridge University Press.

Connell-Smith, G. (1976). *Latin America in the Foreign Relations of the United States*. Cambridge University Press.

Connell-Smith, G. (1976). *Latin American relations with the world, 1826-1976*. London: Hispanic and Luso Brazilian Council: Distributed by Grant and Cutler.

Crahan, M. E. jt. (2016). *Cuba-US Relations: Normalization And Its Challenges*. Institute of Latin American Studies.

Dinerstein, H. S. (1967). *Soviet Policy in Latin America*. American Political Science Association.

Fordham, B. O. (1998). *Economic Interests, Party, and Ideology in Early Cold War Era U.S. Foreign Policy*. The MIT Press.

Green, J. N. (2003). *Clerics, Exiles, and Academics: Opposition to the Brazilian Military Dictatorship in the United States, 1969-1974*. University of Miami.

Hartley, A. (1971). *John Kennedy's Foreign Policy*. Washingtonpost. Newsweek Interactive, LLC.

Hudson, Rex A. (2002). *Cuba : a country study*. Washington, D.C. : Federal Research Division, Library of Congress : For sale by the Supt. of Docs., U.S. G.P.O.

Kapcia, A. *The Siege of the Hotel Nacional, Cuba, 1933: A Reassessment*. Cambridge University Press.

McAlister, L. N. (1960). *Civil-Military Relations in Latin America*. University of Miami.

McGuigan, M. P. (2012). *Fulgencio Batista's Economic Policies, 1952 - 1958*. University of Miami.

Morley, Morris H. (1982). *The U.S. Imperial State in Cuba 1952-1958: Policymaking and Capitalist Interests*. Cambridge University Press.

Nieto jt. (2007). *U.S. Security Policies and United States-Colombia Relations*. Sage Publications, Inc.

Schoultz, L. (2002). *Blessings of Liberty: The United States and the Promotion of Democracy in Cuba*. Cambridge University Press.

Suchlicki, J. (1987). *Soviet Policy in Latin America: Implications for the United States*. University of Miami

Thomas, H. (2010). Cuba: A History. Penguin Books.

Thyne, C. L. (2010). Supporter of stability or agent of agitation? The effect of US foreign policy on coups in Latin America, 1960-99. Sage Publications, Ltd.

Whitney, R. (2000). The Architect of the Cuban State: Fulgencio Batista and Populism in Cuba, 1937-1940. Cambridge University Press.

Internetileheküljed

Binder, Jamie S. UMBC.

http://www.umbc.edu/che/tahlessons/pdf/A_Presidential_Decision_-_The_Bay_of_Pigs_RS_01.pdf. (06.03.2017)

Carothers, T. (1994). Backing the Wrong Tyrant.

<http://www.nytimes.com/1994/06/12/books/backing-the-wrong-tyrant.html>. New York Times. (21.01.18)

Farber, S. (2015). Cuba Before the Revolution. <https://www.jacobinmag.com/2015/09/cuban-revolution-fidel-castro-casinos-batista/>. Jacobin. (23.02.2017)

Global Research. <http://www.globalresearch.ca/cuba-pre-1959-the-rise-and-fall-of-a-u-s-backed-dictator-with-links-to-the-mob/5464738>. (02.03.2017)

J. Llewellyn jt. The Domino theory. Alpha History. <http://alphahistory.com/coldwar/domino-theory/>. (23.03.2018)

John F. Kennedy Presidential Library and Museum. (<https://www.jfklibrary.org/JFK/JFK-in-History/Alliance-for-Progress.aspx>)

Morey, L. (2014). Blood for Bananas: United Fruit's Central American Empire.

<https://history.libraries.wsu.edu/fall2014/2014/08/30/the-united-fruit-companys-effect-on-central-america-in-the-early-1900s/>. (20.12.17)

OAS. (http://www.oas.org/en/about/our_history.asp). (21.01.18)

OAS. <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/b-29.html>. (17.04.2018)

Office of The Historian. <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/good-neighbor>. (01.02.18)

Office of The Historian. <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/NSC68>. (01.02.18)

U.S. Department of State Archive. (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/lw/88315.htm>).
(03.02.18)

U.S. Department of State Archive. (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/lw/98683.htm>).
(03.02.18)

U.S. Department of State Archive. (<https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2001/4988.htm>).
(03.02.18)

United States History. (<http://www.u-s-history.com/pages/h1965.html>). (04.02.18)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Karl Erik Õim**,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

bakalaureusetöö „Ameerika Ühendriikide välispoliitika Ladina-Ameerikas ja Kuubas külma sõja ajal“,

mille juhendaja on prof. Eero Medijainen,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 25.05.2018